

Przyjazna szkoła wielokulturowa

---

jak to zrobić?

Wydawca:

Fundacja Emic, ul. Podgórna 50/2, 87-100 Toruń

Redakcja merytoryczna:

Natalia Konwerska

Redakcja językowa:

Tomasz Dalasiński, Aleksandra Szwagrzyk-Dalasińska

Projekt graficzny i skład:

Kompot Studio

Magdalena Hamera

Bartosz Sulski

Autorzy i autorki:

Anna Stramowska

Agnieszka Pietnoczka

Aleksandra Szwagrzyk-Dalasińska

Oleksandr Pustovyi

Wyłączna odpowiedzialność za wyrażone opinie spoczywa na autorze i Komisja Europejska oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji nie ponoszą odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Publikacja powstała w ramach projektu „Masz Prawo Wiedzieć!” współfinansowanego z Programu Krajowego Funduszu Azylu, Migracji i Integracji.

**FUNDACJA
EMIC**

WOJEWODA
KUJAWSKO-POMORSKI

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

"Bezpieczna przystań"

Projekt "Masz Prawo Wiedzieć!" współfinansowany z
Programu Krajowego Funduszu Azylu, Migracji i Integracji

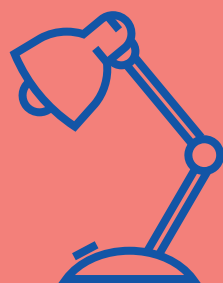

Spis treści

1.0 Wstęp.....	4
Natalia Konwerska, Aleksandra Szwagrzyk-Dalasińska	
2.0 Szkolny system integracji, czyli dobre praktyki pracy w środowisku zróżnicowanym pod względem kraju pochodzenia.....	7
3.0 Pakiet powitalny a nauka zdalna.....	11
Agnieszka Pietnoczka	
4.0 Tłumaczenia e-dziennika i narzędzi do pracy zdalnej.....	20
Anna Stramowska	
5.0 Wyzwania w pracy z dzieckiem z doświadczeniem migracyjnym podczas nauki zdalnej.....	26
Anna Stramowska	
6.0 Słowniczek do pracy zdanej.....	33
Anna Stramowska	
7.0 Kalendarz Świąt.....	36
Natalia Konwerska	
8.0 Asystent międzykulturowy w szkole.....	38
Oleksandr Pustovyi	
9.0 Jak pracować z dzieckiem z doświadczeniem migracyjnym w polskiej szkole (nie tylko zdalnie)? Wskazówki praktyków.....	56
Aleksandra Szwagrzyk-Dalasińska	
9.1 Dobre praktyki w pracy z dzieckiem z doświadczeniem migracyjnym.....	60
Agnieszka Pietnoczka	
10.0 Współpraca z rodzicami dzieci – migrantów w czasie nauki online.....	66
Agnieszka Pietnoczka	
11.0 Jesteśmy szkołą wielokulturową i jesteśmy z tego dumni! Przykłady dobrych praktyk z zakresu działań integracyjnych i informacyjnych dla społeczności szkolnej.....	70
Natalia Konwerska, Anna Stramowska	

Wstęp

1.0

Wstęp

W ręce pracowników i pracownic oświaty, a także edukatorek i edukatorów zaangażowanych w edukację dzieci i młodzieży z doświadczeniem migracyjnym, oddajemy publikację dotyczącą nauczania podczas edukacji zdalnej (ale nie tylko).

Publikacja ta powstała w odpowiedzi na potrzebę uaktualnienia modelu Szkolnego Systemu Integracji zawartego w raporcie *Wielogłos* o wyzwaniu, które niesie ze sobą nauka zdalna i odpowiedzi na nie.

Dima, Sofija czy Artiom muszą uczyć się nowych zasad panujących w szkole. Zdobywać wiedzę na temat literatury, przyrody, historii w obcym dla siebie języku. Często borykają się z niezrozumieniem i odrzuceniem. A wszystko to odbywa się online. Bez fizycznego kontaktu z rówieśnikami, nauczycielkami i nauczycielami. Ich rodzice nie wiedzą, do kogo zwrócić się po wsparcie. Nie wiedzą też, jak funkcjonuje e-dziennik, jaki jest system nauczania w polskich szkołach.

Osamotnieni czują się również nauczyciele i nauczycielki, dla których praca z dziećmi i młodzieżą z zagranicy bywa nowością, a szkoła nie oferuje im szkoleń i gotowych, sprawdzonych przez inne placówki rekomendacji.

Zaprosiliśmy do współpracy nauczycielki, lektorkę języka polskiego oraz asystenta międzykulturowego z wykształceniem pedagogicznym. Autorzy, dzięki swoim doświadczeniom – m.in. w pracy w szkole przy ośrodku dla cudzoziemców w Grupie czy asystowaniu dzieciom z doświadczeniem migracyjnym w warszawskich szkołach – stworzyli poradnik składający się z kilku osobnych prac, analiz, które wspólnie tworzą rekomendacje mające na celu pokazanie narzędzi niezbędnych do stworzenia przyjaznej wielokulturowej społeczności szkolnej.

W publikacji znajdą Państwo modele, na podstawie których można stworzyć pakiet powitalny, słowniczek podstawowych słów przydatnych w szkole, kalendarz świąt czy instrukcję obsługi e-dziennika.

Materiał porusza również kwestie takie jak:

- asystent międzykulturowy w polskiej szkole,
- wyzwania podczas pracy zdalnej oraz jak sobie z nimi radzić,
- jak współpracować z rodzicami dzieci z doświadczeniem migracyjnym,
- działania integracyjne, które mogą sprawdzić się w szkole,
- dobre praktyki w pracy z dziećmi i młodzieżą z doświadczeniem migracji.

Niniejsza praca, *Przyjazna szkoła wielokulturowa – jak to zrobić?*, będąca kolejną pozycją cyklu publikacji przygotowanych przez Fundację Emic, adresowana jest do szerokiego kręgu czytelników i czytelniczek, którym sprawy sztuki edukacji osób z doświadczeniem migracyjnym są bliskie.

Natalia Konwerska

redaktorka, specjalistka ds. współpracy ze szkołami w Fundacji Emic

Aleksandra Szwagryk-Dalasińska

redaktorka, lektorka j. polskiego w Fundacji Emic

Szkolny system integracji, czyli dobre praktyki pracy w środowisku zróżnicowanym pod względem kraju pochodzenia

2.0

Szkolny system integracji, czyli dobre praktyki pracy w środowisku zróżnicowanym pod względem kraju pochodzenia

Czym jest SSI?

Szkolny System Integracji to zestaw gotowych narzędzi oraz pomysłów do wykorzystania, który został podzielony na etapy, zgodnie z kalendarzem roku szkolnego. Powstał on na podstawie dłużejletnich doświadczeń dwóch placówek: Szkoły Podstawowej im. 16 Pułku Ułanów Wielkopolskich w Grupie i Gimnazjum im. Feliksa Kukulskiego w Michalu (Gmina Dragacz, województwo kujawsko-pomorskie) oraz krótszych doświadczeń Szkoły Podstawowej nr 5 im. płk. Stanisława Sitka w Grudziądzu. Jest to propozycja systemu do wdrożenia w szkole, a nie obowiązkowa procedura. Można go traktować całościowo – jako model, ale można także wykorzystywać jego poszczególne elementy, w zależności od potrzeb placówki i istniejących w niej rozwiązań, np. w kontekście pracy z uczniem ze specjalnymi potrzebami.

Publikacja została wydana w ramach projektu „Uchodźcy mają głos! — partycypator”, realizowanego w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG, we współpracy z Fundacją Emic, z partnerami projektu: Pracownią Zrównoważonego Rozwoju i Polską Akcją Humanitarną. Publikacja ma na celu przedstawienie możliwych do wdrożenia modeli pracy z migrantami i migrantkami ubiegającymi się o nadanie statusu uchodźcy i osobami z ochroną międzynarodową. W raporcie można znaleźć

informacje, jak zbudować i zrealizować szkolne i lokalne (gminne, miejskie) systemy integracji oraz zapoznać się z wynikami badań lokalizujących słabe i mocne strony systemu przyjmowania oraz integracji osób z doświadczeniem migracyjnym w Polsce.

Od kogo dla kogo?

Model został stworzony przez specjalistów z Fundacji Emic, Polskiej Akcji Humanitarnej oraz Pracowni Zrównoważonego Rozwoju w 2016 roku z myślą o społecznościach szkolnych, w których uczą się dzieci z doświadczeniem migracyjnym lub w których mogą się pojawić. Jego celem jest ułatwienie pracy w sytuacji, w której w szkole uczą się osoby zróżnicowane pod względem pochodzenia – w szczególności w jej początkowej fazie.

Po co?

Idea szkolnego systemu integracji jest wynikiem obserwacji dotychczasowych praktyk szkół pracujących z migrantami i migrantkami. Rozmowy z pracownikami szkół potwierdzały, że w przeważającej większości przypadków w momencie pojawienia się dziecka-migranta, społeczności szkolne były pozostawione same sobie. W takiej sytuacji każda społeczność szkolna, metodą prób i błędów, wypracowywała swoje narzędzia i metody działania. Ten system ma ograniczyć takie sytuacje w przyszłości i sprawić, aby szkoły, które staną przed sytuacją pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym, mogły skorzystać z doświadczeń placówek, które mierzyły się z tym wyzwaniem wcześniej. Jest to szczególnie ważne, z uwagi na ogromną rolę, jaką pełni szkoła w tworzeniu społeczności lokalnej, przede wszystkim w mniejszych miejscowościach. Jest ona często jedynym miejscem potencjalnej integracji dzieci-migrantów i ich rodziców ze społecznością. Dobrze poprowadzone działania integracyjne w szkole zwykle mają decydującą rolę w procesie integracji.

Materiały do pobrania:

- Raport *Wielogłos* dostępny do pobrania pod linkiem: <http://wieloglos.emic.com.pl/>.
- Rekomendacje szkół opracowane w ramach seminarium dla szkół pt. *Dziecko cudzoziemskie w polskiej szkole. Szanse, wyzwania, refleksje*. Toruń 23-24.11.2018r.

Rekomendacje są efektem pracy nauczycieli i nauczycielek, dyrektorów i dyrektorek, edukatorów i edukatorek obecnych na seminarium dla szkół pt. „Dziecko cudzoziemskie w polskiej szkole. Szanse, wyzwania, refleksje” współfinansowanego z dotacji Ministerstwa Edukacji Narodowej. Podczas części warsztatowej, trwającej łącznie 3 godziny, uczestnicy i uczestniczki seminarium mieli za zadanie wypracować rekomendacje dla innych szkół, ze wskazaniem dobrych praktyk – w odpowiedzi na konkretne problemy szkolnych środowisk wielokulturowych.

Pakiet powitalny a nauka zdalna

3.0

Pakiet powitalny a nauka zdalna

Agnieszka Pietnoczka

W Polsce korzysta się z różnych narzędzi technologii informacyjno-komputerowej w czasie nauki online. Zgodnie z rozporządzeniami MENiS każda placówka (przedszkole i szkoła) organizuje we własnym zakresie zdalne nauczanie, dlatego dobrze jest:

- umieścić w pakiecie powitalnym lub na stronie szkoły w osobnej zakładce informacje na temat wybranej platformy do komunikacji z uczniami/uczennicami oraz poradniki na temat ich instalacji i użytkowania,
- pomyśleć nad sposobem wprowadzenia uczennicy/ucznia cudzoziemskiego i jego rodzica w podstawowe funkcje wybranego w szkole komunikatora, w tym w funkcje dziennika elektronicznego,
- zadbać o dostęp do sprzętu oraz sieci internetowej, by uczennica/uczeń mógł bez przeszkód brać udział w zajęciach online (komputer, laptop, tablet bądź telefon komórkowy).

Podstawową formą kontaktu na odległość jest dziennik elektroniczny (np. Librus, Vulcan), platformy prowadzone przez urzędy miast np. e-dziennik w Gdańsku jako część Gdańskiej Platformy Edukacyjnej). Zrozumienie jego działania dla początkującego użytkownika nie zawsze jest łatwe, zwłaszcza gdy rodzic lub prawny opiekun ucznia/uczennicy nie posługuje się biegle językiem polskim, nie miał wcześniej do czynienia z taką formą szkolnej dokumentacji. Poruszanie się po wirtualnej szkolnej przestrzeni wymaga nabrania wprawy, a także opanowania pojęć związanych z logowaniem, odbieraniem wiadomości i monitorowaniem frekwencji lub ocen dziecka. Niezbędnym działaniem jest w tej kwestii współpraca wychowawcy klasy z nauczycielem/nauczycielką informatyki oraz z asystentem dziecka, jeśli zgodę na pomostakiego asystenta

uczeń/uczennica otrzymał. Wsparcie to dotyczy:

- wprowadzenia uczennicy/ucznia i jego rodzica/opiekuna w zasady funkcjonowania dziennika,
- dbałości o dostęp do konta, loginu oraz hasła, ich przywracanie w razie zgubienia lub zapomnienia przez użytkownika,
- szybkiej reakcji na pojawiające się problemy dotyczące np. cyklicznej zmiany hasła, różnicy w używaniu aplikacji dziennika elektronicznego w telefonie, itp.,
- dostarczenia tutoriali lub wskazania miejsca ich publikacji.

Warto sprawdzić, czy jest możliwość korzystania z przetłumaczonej wersji dziennika w przeglądarce internetowej (np. w Google Chrome), co pozwoli pokonać nowemu uczniowi/uczennicy choć jedną z językowych barier, które napotyka na swojej edukacyjnej ścieżce.

Z powodu globalnego kryzysu spowodowanego pandemią starano się rozwiązać w różnych częściach świata w podobny sposób problem z utrudnieniem dostępu do edukacji. Placówki oświatowe musiały uruchomić dodatkowe platformy, wspomagające nauczycieli w prowadzeniu lekcji i komunikacji z uczniami/uczennicami. Możliwe jest więc, że uczeń imigrant będzie znał już takie formy uczenia się na odległość, które funkcjonują w Polsce, tym bardziej że większość polskich szkół wybrała narzędzia znane w innych krajach, takie jak: Zoom, Google Classroom, Microsoft Teams, Discord bądź Skype. Każde z nich ma wady i zalety – dostrzeżone nie tylko przez konkurencję, ale przede wszystkim przez samych użytkowników. W korzystaniu z takich platform pomaga często nawyk kilkumiesięcznego dostosowywania się do ich możliwości oraz ograniczeń, dlatego trudno rekomendować konkretne narzędzie. Warto dodać, że wybór formy prowadzenia zdalnej edukacji zależy od wielu czynników, m.in.: od wizji zarządzania szkołą, od poziomu cyfrowych kompetencji pracowników szkoły, od umiejętności odnalezienia się w trudnej sytuacji, współpracy w realizacji nowych wyzwań, jakie stawia przed nimi rzeczywistość, ale też od wiedzy o warunkach życia uczniów i rodzaju posiadanego sprzętu¹.

Obsługa dziennika elektronicznego i platformy do zajęć online to jeden z kroków w oswojeniu nowej rzeczywistości. Kolejnymi mogą być: poznanie zasad panujących na lekcjach zdalnych odnośnie do używania kamery i mikrofonu, zaznaczania swojej obecności, zgłaszania się, rozmawiania z nauczycielami, kolegami, koleżankami oraz korzystania z interaktywnych zadań i prezentacji.

Na jakie aplikacje i programy warto zwrócić uwagę, przygoto-

¹ Więcej na ten temat można znaleźć w materiałach przygotowanych przez Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku: <https://www.cen.gda.pl/informacje/narzedzia-dla-nauczycieli-do-zdalnej-komunikacji-z-uczniami,a,8286> [dostęp z dnia 26.04.2021].

wując ucznia/uczennicę z doświadczeniem migracyjnym do nauki w polskiej szkole? Może się to zmieniać wraz z rozwojem technologii, ale obecnie do najpopularniejszych narzędzi TIK, rekomendowanych przez praktyków należą te, które wymieniamy w tabeli.

Nazwa narzędzia	Charakterystyka	Przykłady aktywności
Learning Apps	<p>Bezpłatna, internetowa platforma z interaktywnymi ćwiczeniami do różnych przedmiotów, otwierana w dowolnej przeglądarce internetowej na każdym urządzeniu (komputer, telefon komórkowy, tablet).</p> <p>Logowanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • platforma nie wymaga od ucznia/uczennicy rejestracji ani logowania, • rejestracja i logowanie potrzebne są tylko w celu stworzenia ćwiczeń. <p>Sposób udostępniania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nauczyciel/nauczycielka udostępnia uczniom/uczennicom link do ćwiczenia. <p>Uwagi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • popularność platformy wynika z łatwości w dostępie do bazy ćwiczeń, liczby powstałych zadań, sposobu ich tworzenia, • brak wymagań wobec jakości sprzętu i łącza internetowego, • możliwość pracy w języku angielskim. 	<p>https://learningapps.org/</p> <p>Przykłady:</p> <p>quizey, krzyżówki, wykreślanki, dopasowywanie par, grupowanie, działania na osi liczbowej, na osi czasu, zadania z lukami, test jednokrotnego wyboru, wisielec, uzupełnianie tabelki.</p>

<p>Wordwall</p>	<p>Internetowa platforma z interaktywnymi ćwiczeniami do różnych przedmiotów, otwierana w dowolnej przeglądarce internetowej na każdym urządzeniu (komputer, smartfon, tablet).</p> <p>Logowanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • platforma nie wymaga od ucznia/uczennicy rejestracji ani logowania, • rejestracja i logowanie potrzebne są tylko w celu stworzenia ćwiczeń. <p>Sposób udostępniania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nauczyciel/nauczycielka udostępnia uczniom/uczennicom link do ćwiczenia. <p>Uwagi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • popularność platformy wynika z łatwości w tworzeniu oraz w dostępie do bazy ćwiczeń, z liczbypowstałych zadań oraz z powodu atrakcyjnej szaty graficznej, • przy słabym łączu internetowym i słabej jakości sprzęcie (komputer, telefon, tablet) mogą pojawiać się trudnienia w otworzeniu się ćwiczenia i jego wykonaniu, • możliwość pracy w kilkunastu językach. 	<p>https://wordwall.net/</p> <p>Przykłady:</p> <p>łączenie w pary, sortowanie według grup, porządkowanie, test, zadania z lukami, koło fortuny, anagram, znajdź słowo, rysunek z opisami, prawda i fałsz.</p>
------------------------	--	---

Genially	<p>Internetowa platforma do tworzenia interaktywnych prezentacji na dowolny temat (z wykorzystaniem gotowych wzorów i możliwością tworzenia własnych szablonów). Otwiera się w dowolnej przeglądarce internetowej na każdym urządzeniu (komputer, smartfon, tablet).</p> <p>Logowanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • platforma nie wymaga od ucznia/uczennicy rejestracji ani logowania, • rejestracja i logowanie potrzebne są tylko w celu stworzenia prezentacji. <p>Sposób udostępniania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nauczyciel udostępnia uczniom/uczennicom link do ćwiczenia. <p>Uwagi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • popularność platformy wynika z bogatego zestawu narzędzi do tworzenia prezentacji i atrakcyjnej wizualnie szaty graficznej poszczególnych slajdów oraz możliwości zastosowania interaktywnych zadań, zamieszczenia materiałów z takich zasobów jak YouTube itp., • brak wymagań wobec jakości sprzętu i łącza internetowego, • możliwość pracy w trzech językach: angielskim, francuskim, hiszpańskim.	<p>https://www.genial.ly/</p> <p>Przykłady:</p> <p>prezentacje, quizy, escape room (pokój zagadek), interaktywne obrazki, prezentacje video.</p>
-----------------	--	---

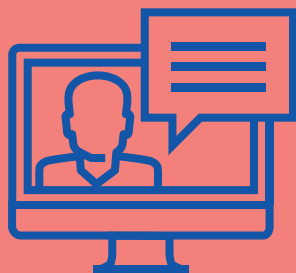
Wakelet	<p>Bezpłatna internetowa platforma do tworzenia kolekcji materiałów i wspólnej pracy, otwierana w dowolnej przeglądarce internetowej, na każdym urządzeniu (komputer, smartfon, tablet).</p> <p>Logowanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • platforma nie wymaga od ucznia/uczennicy rejestracji ani logowania, • rejestracja i logowanie potrzebne są tylko w celu stworzenia swoich zasobów. <p>Sposób udostępniania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nauczyciel/nauczycielka udostępnia uczniom/uczennicom link do kolekcji. <p>Uwagi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • popularność platformy wynika z łatwości w użyciu narzędzia przez kadrę oraz uczennice/uczniów, z braku ograniczeń do liczby kolekcji i zbieranych materiałów, • brak wymagań wobec jakości sprzętu i łącza internetowego, • możliwość pracy w kilku językach, w tym w języku polskim.	<p>https://wakelet.com/</p> <p>Przykłady:</p> <p>kolekcja materiałów na dany temat, konspekt lekcji do samodzielnej pracy ucznia.</p>
----------------	--	--

<p>Livework sheets</p>	<p>Bezpłatne narzędzie do tworzenia interaktywnych kart pracy, wysyłanych uczniom/uczennicom do wypełnienia i odesłania do sprawdzenia. Pełna wersja w opcji bezpłatnej będzie funkcjonować do końca 2021r.</p> <p>Logowanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • platforma nie wymaga od ucznia/uczennicy rejestracji ani logowania, • rejestracja i logowanie potrzebne są tylko w celu stworzenia kart pracy, wysłania do ucznia/uczennicy, zebrania wyników, stworzenia uczniowskich skrószków. <p>Sposób udostępniania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nauczyciel udostępnia uczniom/uczennicom link do karty pracy. <p>Uwagi:</p> <ul style="list-style-type: none"> • popularność platformy wynika z łatwości w użyciu narzędzia przez nauczyciela/nauczycielkę oraz uczniów/uczennice, • brak wymagań wobec jakości sprzętu i łącza internetowego, • dwie wersje językowe platformy: angielska i hiszpańska. 	<p>https://wakelet.com/</p>
<p>Quizizz</p>	<p>Bezpłatna internetowa platforma do tworzenia quizów, także z opcją podawania wyniku w procentach i wysyłania ich mailem. Dostępna w różnych wariantach: strony internetowej, darmowej aplikacji na telefon komórkowy/tablet.</p>	<p>https://quizizz.com/</p>

Praca z dzieckiem o doświadczeniu migracyjnym, które pojawiło się w szkole w czasie edukacji zdalnej to wyzwanie zarówno dla niego samego, dla jego rodziców/opiekunów, jak i dla szkoły. Z jednej strony, trudność stanowi brak „kulturowego zanurzenia się” w polskiej szkolnej codzienności i możliwość wylogowania się w każdym momencie zajęć – w razie niepowodzeń lub nudy. Z drugiej strony, pojawia się pewne ułatwienie, czyli bliskość rodziców, komfort przebywania w znajomym otoczeniu, powolne osvajanie się z klasą, sposobem prowadzenia lekcji przez nauczycieli. Trzeba jednak szukać pomysłu na takie działania, by uczeń, mimo słabej znajomości języka polskiego lub nawet jej braku, mógł rozwijać się edukacyjnie oraz zaistnieć w grupie rówieśników i w świadomości nauczycieli. To pomoże w jak najlepszy sposób zaistnieć w szkole.

Tłumaczenia e-dziennika i narzędzi do pracy zdalnej

4.0

Tłumaczenia e-dziennika i narzędzi do pracy zdalnej

Anna Stramowska

Do rejestracji przebiegu procesu nauczania służy aplikacja lub strona internetowa. W sytuacji pandemii za pośrednictwem e-dziennika realizowane jest także nauczanie zdalne. Tradycyjne lekcje przeniosły się do sieci – dzięki darmowym platformom, np. Teams. Poruszanie się po nich jest trudne dla osób z niską znajomością języka polskiego. W tej sytuacji zaistniała potrzeba stworzenia oraz przetłumaczenia instrukcji obsługi konta e-dziennika oraz aplikacji Teams. Instrukcja może być dowolnie modyfikowana przez nauczycieli, uzupełniana o zrzuty ekranu. Powinna być udostępniona na stronie szkoły lub w postaci papierowej przekazana rodzinom z doświadczeniem migracyjnym.

Instrukcja obsługi konta e-dziennika Librus dla rodziców

1. E-dziennik Librus dostępny jest na stronie: synergia.librus.pl.
2. Z aplikacji można korzystać na smartfonach i tabletach, a także przez przeglądarkę internetową na portalu Librus Rodzina.
3. Kliknij w pole „Zaloguj jako” w prawym górnym rogu.
4. Wybierz „Rodzic” lub „Uczeń”.
5. Wpisz login i hasło.
6. Numer login i hasło otrzymacie Państwo w sekretariacie szkoły.
7. Przy pierwszym logowaniu zmień hasło. Państwo sami wybierają nowe hasło, aby było dostatecznie silne powinno zawierać min. 8 znaków (słowo, duże i małe litery oraz cyfry), np. Adam1244.
8. Prosimy wpisać swój adres e-mail. W przypadku zapomnienia

- hasła, na ten adres zostanie wysłana wiadomość z wygenerowanym nowym hasłem.
9. Program będzie przypominał co 90 dni o zmianie hasła.
  10. W przypadku problemów z logowaniem można zwrócić się do dyrektora szkoły o nowy login.
  11. W górnym pasku pojawią się narzędzia: indywidualni, oceny, frekwencja, wiadomości, usługi, sms info, ogłoszenia, terminarz, zadania domowe.
  12. Moduł „Wiadomości”: pozwala na szybką komunikację między nauczycielami a rodzicami i odwrotnie. W czerwonym kółku widnieje liczba nieprzeczytanych wiadomości. Aby odebrać wiadomość, kliknij na moduł wiadomości. Aby wysłać wiadomość kliknij w pole w lewym górnym rogu „Napisz”. Wybierz grupę adresata i rozwiń pasek z nazwiskami. W polu treść wpisz wiadomość. Kliknij „wyślij”.
  13. Moduł „Ogłoszenia”: w module rodzice znajdą wszystkie najważniejsze informacje dotyczące życia szkoły. Dyrekcja oraz nauczyciele wykorzystują ogłoszenia do informowania m.in. o planowanych wycieczkach, apelach czy zebraniach.
  14. Moduł „Oceny”: służy do bieżącego monitorowania ocen dziecka. Informacje te uzupełniane są o dodatkowe dane, w tym m.in. datę wystawienia oceny, jej kategorię oraz informację o tym, który nauczyciel dany stopień wystawił. Po najechniu myszką na ocenę podana jest informacja, kiedy była wystawiona ocena i za co.
  15. Moduł „Frekwencja”: służy do bieżącego monitorowania nieobecności i spóźnień na lekcje. Dzięki temu rodzic może kontrolować, kiedy uczeń był obecny w szkole lub które zajęcia opuszcza.
  16. Moduł „Plan lekcji”: kiedy szkoła opublikuje plan lekcji, jest on widoczny również dla rodziców. Zawiera plan z podziałem na poszczególne dni tygodnia oraz dodatkowo godziny i przerwy.

Librus e-journal account manual for parents

1. The Librus e-journal is available at: synergia.librus.pl.
2. The application can be used on smartphones and tablets and via a web browser on the Librus Rodzina portal.
3. Click on the log in as field in the upper right corner.
4. Select a parent or student.
5. Enter your login and password.

6. You will receive the login number and password at the school office.
7. At the first login, change the password. You choose a new password yourself, to be strong enough, it should contain min. 8 characters (word, upper and lower case letters and numbers), eg. Adam1244.
8. Please enter your e-mail address. If the password is forgotten, a message with the generated new password will be sent to this address.
9. The program will remind every 90 days to change the password.
10. In case of problems with logging in, you can ask the school principal for a new login.
11. The following tools will appear in the top bar: individual, grades, attendance, messages, services, SMS info, announcements, schedule, homework.
12. Messages module: Allows quick communication between teachers and parents and vice versa. The red circle shows the number of unread messages. To receive a message, click on the message module. To send a message, click on the field in the upper left corner. Write. Select the recipient group and expand the bar with surnames. In the content field, enter your message. Click send.
13. Announcements module: In the module, parents will find all the most important information about school life. Management and teachers use advertisements to inform, inter alia, about planned trips, assemblies or meetings.
14. Assessment Module: It is used for the ongoing monitoring of the child's assessments. This information is supplemented with additional data, including the date of the grade, its category and information on which teacher awarded the grade. When you hover the mouse over the rating, information is given about when the rating was issued and for what.
15. Attendance module: It is used for ongoing monitoring of absences and delays for lessons. Thanks to this, the parent can control when the student was present at the school or which classes are skipped.
16. Timetable module: When the school publishes the timetable, it is also visible to the parents. It contains a plan broken down into individual days of the week and additionally hours and breaks.

Руководство по учету электронного журнала Librus для родителей

1. Электронный журнал Librus доступен по адресу: synergia.librus.pl.
2. Приложение можно использовать на смартфонах и планшетах, а также через веб-браузер на портале Librus Rodzina.
3. Щелкните поле «Войти как» в правом верхнем углу.
4. Выберите родителя или ученика.
5. Введите свой логин и пароль.
6. Вы получите логин и пароль в офисе школы.
7. Измените пароль при первом входе в систему. Вы сами выбираете новый пароль, чтобы он был достаточно надежным, он должен содержать мин. 8 символов (слово, прописные и строчные буквы и цифры), например, Adam1244.
8. Пожалуйста, введите свой адрес электронной почты. Если вы забудете свой пароль, на этот адрес будет отправлено сообщение с сгенерированным новым паролем.
9. Программа каждые 90 дней будет напоминать об изменении пароля.
10. В случае проблем с входом в систему вы можете попросить у директора школы новый логин.
11. В верхней панели появятся следующие инструменты: индивидуальный, оценки, посещаемость, сообщения, услуги, информация по SMS, объявления, расписание, домашнее задание.
12. Модуль сообщений: позволяет быстро общаться между учителями и родителями и наоборот. Красный кружок показывает количество непрочитанных сообщений. Чтобы получить сообщение, щелкните модуль сообщений. Чтобы отправить сообщение, нажмите на поле в верхнем левом углу. Выберите группу получателей и разверните панель с фамилиями. В поле содержимого введите свое сообщение. Нажмите „Отправить”.
13. Модуль объявлений: В модуле родители найдут всю самую важную информацию о школьной жизни. Руководство и учителя используют рекламу для информирования, в частности, о запланированных поездках, собраниях или встречах.

14. Модуль оценки: он используется для постоянного мониторинга оценок ребенка. Эта информация дополнена дополнительными данными, в том числе датой оценки, ее категорию и информацию о том, какой учитель поставил оценку. При наведении указателя мыши на рейтинг отображается информация о том, когда и за что была выставлена оценка.
15. Модуль посещаемости: используется для постоянного контроля пропусков занятий и опозданий на занятия. Благодаря этому родитель может контролировать, когда ученик был в школе или какие уроки пропускаются.
16. Модуль расписания: когда школа публикует расписание, его также видят родители. Он включает план, разбитый на отдельные дни недели, а также часы и перерывы.

Wyzwania w pracy z dzieckiem z doświadczeniem migracyjnym podczas nauki zdalnej

5.0

Wyzwania w pracy z dzieckiem z doświadczeniem migracyjnym podczas nauki zdalnej

Anna Stramowska

Od 16 marca 2020 r. szkoły, poza krótkimi okresami wznowienia zajęć stacjonarnych, są zamknięte. Edukacja przeniosła się do domów, a w sytuacji wielu uczniów/uczennic z doświadczeniem migracyjnym, do ciasnych pomieszczeń w Ośrodku dla Cudzoziemców. W obliczu nowej rzeczywistości stanęli nauczyciele/nauczycielki, rodzice, ale zwłaszcza uczennice i uczniowie słabo znający język polski lub nieznający go wcale. Pandemia odcięła nauczycieli od możliwości bezpośredniej pracy z uczniami/uczennicami cudzoziemskimi, postawiła przed nimi nowe wymagania, którym należało sprostać. Należy pochylić się nad najbardziej palącymi problemami w pracy zdalnej z dziećmi cudzoziemskimi, do których należą m.in.:

Braki sprzętowe

Organizowanie edukacji na odległość wymaga posiadania odpowiedniego sprzętu wraz z dostępem do Internetu. Lekcje online są wyzwaniem dla wszystkich rodzin cudzoziemskich, ale zwłaszcza dla rodzin wielodzietnych przebywających w Ośrodku dla Cudzoziemców. Uczniowie i uczennice na początku pandemii korzystali tylko z telefonów i tabletów, nieliczni posiadali laptopy i komputery stacjonarne. Niestety, ich liczba nie była wystarczająca. Rodzice nie byli w stanie zapewnić każdemu dziecku jakiegokolwiek sprzętu. Pojawił się problem wykluczenia cyfrowego, zwłaszcza wśród najmłodszych uczących się.

Należy podkreślić, że nie wszystkie szkoły od samego początku

prowadziły lekcje w postaci wideokonferencji. Tak też było w przypadku Szkoły Podstawowej im. 16. Pułku Ułanów Wielkopolskich w Grupie. Wykorzystywano możliwości pracy zdalnej, m.in. pracę z dziennikiem elektronicznym i pocztą elektroniczną do informowania oraz przesyłania materiałów edukacyjnych oraz komunikatory lub grupy w mediach społecznościowych do kontaktu, współpracy, ale również do prowadzenia lekcji (WhatsApp, Messenger, Skype). Taka forma kontaktu z uczniami i uczennicami na początku pandemii była skuteczniejsza niż forma online. Wymagania sprzętowe były minimalne, rodzina, korzystając z jednego sprzętu z dostępem do Internetu, mogła odczytać przesyłane treści dla każdego dziecka. Niestety, kontakty z rodzinami były nieregularne. Nie wszyscy odczytywali wiadomości w wymaganym czasie, nie zawsze kontaktowali się z nauczycielami w wyznaczonych godzinach. Sytuacja wymagała od prowadzących zajęcia elastycznego podejścia do planu lekcji i kontaktowania się z uczniami i uczennicami w dogodnym dla nich czasie. Gdy lekcje przybrały formę wideokonferencji, absencja wśród dzieci z doświadczeniem migracyjnym wzrosła. Do uczestniczenia w e-lekcji potrzebny był laptop lub tablet, a nie każde dziecko miało do niego dostęp. W marcu 2020 r. MEiN wydało rozporządzenie, na mocy którego bezpłatnie użyczono nauczycielom i uczniom przez organ prowadzący szkołę sprzęt komputerowy niezbędny do pracy i nauki zdalnej. Pomocny okazał się także rządowy program „Zdalna szkoła”, w ramach którego urzędy gmin i miast mogły otrzymać dofinansowanie na zakup sprzętu komputerowego dla uczniów/uczennic i nauczycieli/nauczycielek. Rodziny z doświadczeniem migracyjnym mogły wypożyczyć niezbędny sprzęt ze szkoły lub skorzystać od maja 2020 r. z możliwości odbywania lekcji zdalnych w pracowni komputerowej na terenie szkoły. Laptopy zostały wypożyczone zainteresowanym rodzinom wielodzietnym. Powyższe propozycje wsparcia nie rozwiązały całkowicie problemu, nie wszyscy skorzystali z pomocy, motywując swoją odmowę m.in. obawą o wypożyczony sprzęt.

Absencja uczniów na lekcjach on-line

Absencja uczniów/uczennic w nauczaniu zdalnym to problem, który dotyczy dzieci polskich i z doświadczeniem migracyjnym. Na początku pandemii powodem nieuczestniczenia w zajęciach był przede wszystkim brak sprzętu komputerowego i problemy z siecią. Słabe połączenie internetowe szczególnie dotyka dzieci mieszkające w ośrodku dla cudzoziemców. Uczniowie i uczennice najczęściej

logują się na lekcje na korytarzach budynku. Problemem jest nie tylko połączenie z Internetem. Warunki mieszkalne nie są korzystne do nauki. Zamieszkiwane pokoje mają mały metraż, przebywa w nich kilka osób, często młodsze rodzeństwo, które przeszkadza w uczestniczeniu w zajęciach. Przyczyną nieobecności na zajęciach jest także brak praktyk i procedur, które pozwoliłyby kadrze pedagogicznej na skuteczną mobilizację uczniów/uczennic do uczestnictwa w zajęciach. Lekcje zdalne nie są dostatecznie dostosowywane do potrzeb uczniów/uczennic z niską znajomością języka polskiego. Uczniowie i uczennice często nie rozumieją prezentowanych treści, nie wszyscy nauczyciele indywidualizują pracę. Efektem jest nie tylko absencja, ale również mała aktywność w czasie zajęć. Pozostawieni bez nadzoru ze strony rodziców, nauczycieli i możliwości bezpośredniej pomocy z ich strony, niektórzy uczniowie zaczęli lekceważyć obowiązki szkolne.

Jak wspierać uczniów cudzoziemskich podczas nauki zdalnej?

Sam zakup sprzętu ani dobra sieć nie rozwiążą wszystkich problemów edukacyjnych dzieci z doświadczeniem migracyjnym. Z przykrością należy stwierdzić, że Ministerstwo w żadnym z rozporządzeń dotyczących nauczania zdalnego nie odniosło się do potrzeb tej grupy uczniów i uczennic. Rekomendacje, które mogą być przydatne dla nauczycieli w pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, nie dotyczą uczniów i uczennic niemówiących w języku polskim. Zasady organizacji nauki zdalnego kształcenia dla tych uczniów nie zostały doprecyzowane po dzień dzisiejszy. Również ogólnodostępne platformy edukacyjne nie zawierają materiałów do pracy on-line z cudzoziemcami. Stąd obawy nauczycieli i nauczycielek: w jaki sposób prowadzić zajęcia edukacyjne, aby umożliwić dzieciom realizację podstawy programowej? W jaki sposób podnieść ich kompetencje cyfrowe? Jak zmotywować do uczestniczenia w lekcjach zdalnych?

W naszej szkole w rozwiązanie problemu zaangażowano nauczycieli języka polskiego jako obcego, asystenta międzykulturowego i pracowników Ośrodka dla Cudzoziemców. Na samym początku pandemii na nowo wygenerowano wszystkim rodzicom i uczniom/uczennicom loginy do dziennika elektronicznego; zostały one przekazane do Ośrodka dla Cudzoziemców. Z pomocą pracowników UDSC każda rodzina na nowo mogła się zalogować do systemu.

Zaktualizowano też listę numerów kontaktowych i mailingową. W przypadku dzieci zamieszkujących poza ośrodkiem, które nie miały Internetu, nauczyciele/nauczycielki udostępniali materiały edukacyjne w formie wydruków i dowozili rodzinom w miejsce zamieszkania. Systematycznie monitorowano frekwencję, podejmowano rozmowy z rodzicami i pracownikami UDSC w przypadku braku kontaktu z uczniami. Uświadamiano rodziców, jakie są obowiązki i powinności względem dzieci. W miarę możliwości indywidualizowano pracę na lekcjach, przeredagowywano teksty, wysyłało lub nagrywało wiadomości. We współpracy z nauczycielem języka polskiego jako obcego pomagano przetłumaczyć trudniejsze zagadnienia. Wypożyczono też sprzęt komputerowy.

We wrześniu szkoła wraz z organem prowadzącym podjęła działania prowadzące do wdrożenia aplikacji MS Teams, która podczas ponownego zamknięcia szkół, stała się narzędziem do współpracy między uczniami/uczennicami a nauczycielami/nauczycielkami. Każdy z uczących się mógł się zalogować w szkole i zobaczyć, jak pracować z aplikacją. Te działania znacznie ułatwiły pracę podczas ponownego lockdownu. W razie jakichkolwiek problemów związanych z nauką zdalną rodzice uczniów mogą zwrócić się o pomoc do asystenta międzykulturowego, który pracuje stacjonarnie. Zdecydowana większość dzieci z Ośrodka realizuje naukę zdalną ze szkoły, która została do tego przygotowana. Podjęte działania rozwiązały problem nieobecności, ale nie przełożyły się na zaktywizowanie uczniów/uczennic podczas zajęć. Większość uczniów/uczennic, zwłaszcza tych, których znajomość języka polskiego jest na niskim poziomie lub sytuacja epidemiologiczna zastała na samym początku drogi w polskiej szkole, ma trudności w nabywaniu podstawowych umiejętności szkolnych.

Przykłady dobrych praktyk

Każda szkoła zbudowała własny model zdalnej edukacji. Warto w tej kryzysowej sytuacji podzielić się wypracowaną strategią pracy z uczniami/uczennicami z doświadczeniem migracyjnym, aby nie pozostawić ich samych sobie.

1. Wdrożyć rozwiązania uwzględniające potrzeby i możliwości uczniów/uczennic z doświadczeniem migracyjnym. Pracę z uczniami/uczennicami z doświadczeniem migracyjnym powinna poprzedzić rzetelna diagnoza sytuacji uczniów/uczennic. Należy zapoznać się z sytuacją materialną i bytową rodziny, sprawdzić,

- czy ma odpowiednie warunki do pracy, jakie są zapotrzebowania sprzętowe, możliwości korzystania z Internetu. Po zebraniu informacji zwrotnych od uczniów/uczennic i rodziców, ustalić sposób przeprowadzenia nauczania zdalnego i dostosować się do wybranego modelu. W wielu przypadkach mogą to być tylko działania pozacyfrowe. Należy zamieścić na stronie szkoły oraz udostępnić rodzinom za pośrednictwem e-dziennika wskazówki, jak należy pracować za pośrednictwem wybranego przez szkołę komunikatora lub aplikacji. Zadbać o ich przetłumaczenie.
2. Ustalić cele i zasady edukacji on-line dla uczniów/uczennic z doświadczeniem migracyjnym w zespołach przedmiotowych (ewentualnie osobne kryteria oceniania zgodne z przedmiotowym systemem). Tylko dobra współpraca grona pedagogicznego może przyczynić się do zminimalizowania strat wynikających z nauczania zdalnego. Należy dostosować wymagania edukacyjne do wieku, możliwości uczniów/uczennic, a przede wszystkim do stopnia opanowania języka polskiego. Dobrym rozwiązaniem jest realizacja przedsięwzięć o charakterze interdyscyplinarnym we współpracy z nauczycielem języka polskiego jako obcego i asystenta międzykulturowego.
  3. Przeprowadzić analizę treści podstawy programowej, które można zrealizować zdalnie. Należy odejść od modelu nauczania opartego na odtwarzaniu treści. Uczniowie i uczennice z doświadczeniem migracyjnym mają kłopoty ze zrozumieniem specjalistycznego języka (warto upraszczać język poleceń, zawsze do każdego zadania dodawać przykład gotowego rozwiązania). W zamian można zaangażować uczniów w działania, które oparte są na doświadczeniu.
  4. Wyznaczyć uczniom i uczennicom czas na realizowanie zadań, monitorować i monitorować ich wykonanie. W przypadku uczniów z doświadczeniem migracyjnym można go wydłużyć, wskazać internetowe źródła wiedzy, z których mogą skorzystać w pracy zdalnej. Zadania trudniejsze mogą być realizowane we współpracy z koleżankami i kolegami.
  5. Opracować i załączyć materiały dla każdej lekcji tak, aby zawierały zasoby multimedialne, interaktywne do przećwiczenia przez ucznia (można wykorzystywać darmowe materiały dostępne na stronach Urzędu do Spraw Cudzoziemców – są tam podręczniki, karty pracy, scenariusze dla nauczycieli/nauczycielek).
  6. Zadbać o stały kontakt z uczniami/uczennicami i ich rodzicami (wyznaczyć stałe terminy rozmów oraz spotkań).
  7. Nawiązać współpracę z organizacjami pozarządowymi, któ-

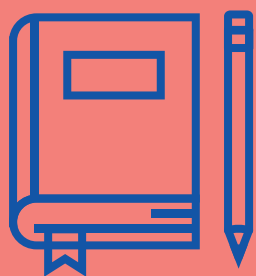
re świadczą pomoc rodzinom cudzoziemskim (lista organizacji z każdego województwa dostępna jest na stronach Urzędu do Spraw Cudzoziemców).

8. Regularnie, pozytywnie wzmacniać dzieci i młodzież za wysiłek, który podejmują. Aby pozytywnie wzmacniać dzieci, należy zadbać o prawidłową, stałą komunikację. Nauczyciel czy pedagog powinien poznać rzeczywiste obawy i trudności uczniów związane z edukacją zdalną. Sytuacja pandemii, izolacji jest dla wszystkich źródłem stresu. Warto przeprowadzić zajęcia na temat emocji np. zajęcia biblioterapeutyczne. Starajmy się też wykorzystywać rozmaite okazje, aby chwalić uczniów za wykonaną pracę. Uzasadnione może być odejście od tradycyjnych ocen na rzecz informacji zwrotnej.

Słowniczek do pracy zdalnej

6.0

Słowniczek do pracy zdalnej

Anna Stramowska

E-narzędzia do nauki zdalnej wymagają od uczniów, uczennic, jak i od rodziców, którzy wspierają naukę dzieci, znajomości terminologii, która potrzebna jest do poruszania się w wirtualnym świecie. Słowniczek podstawowych pojęć służy jako pomoc w pracy zdalnej. Można go uzupełniać o kolejne terminy oraz przetłumaczyć na język, którym posługują się uczniowie i uczennice w Państwa placówce.

Język polski	Język angielski	Język rosyjski
Aplikacja – program użytkowy do wykonywania określonych funkcji.	Application – an application program to perform specific functions.	Приложение – прикладная программа для выполнения определенных функций.
Czat – narzędzie pozwalające na komunikację tekstową pomiędzy grupą użytkowników systemu zdalnego kształcenia.	Chat – a tool enabling text communication between a group of users of the remote education system.	Чат – инструмент для текстового общения между группой пользователей системы удаленного обучения.
Edukacja zdalna – nauczanie na odległość z wykorzystaniem metod korespondencyjnych, tele- i wideokonferencji, sieci komputerowych, radia i telewizji.	Distance education – distance learning with the use of correspondence methods, tele- and videoconferences, computer networks, radio and television.	Дистанционное обучение – дистанционное обучение с использованием заочных методов, теле- и видеоконференций, компьютерных сетей, радио и телевидения.
Hasło – ciąg znaków znanych posiadaczowi konta, służący do jego autoryzacji przy wchodzeniu do systemu. Znajomość hasła jest niezbędna przy procedurze logowania się do systemu lub odbioru poczty.	Password – a sequence of characters known to the account holder, used to authorize it when entering the system. The knowledge of the password is necessary for the procedure of logging into the system or receiving e-mail.	Пароль – последовательность символов, известная владельцу аккаунта, используемая для его авторизации при входе в систему. Знание пароля необходимо для процедуры входа в систему или получения почты.

<p>Logowanie – wejście do sieciowego systemu operacyjnego. Logowanie zazwyczaj polega na podaniu nazwy użytkownika i hasła celem identyfikacji. Hasło powinno być tajne, natomiast nazwa użytkownika może być powszechnie znana.</p>	<p>Login – entry into the network operating system. Logging in usually consists of entering a username and password for identification. The password should be secret, and the username may be commonly known.</p>	<p>Логин – вход в сетевую операционную систему. Вход в систему обычно состоит из ввода имени пользователя и пароля для идентификации. Пароль должен быть секретным, а имя пользователя может быть общеизвестным.</p>
<p>Formularz – dokument internetowy, który pozwala czytelnikowi strony w interakcyjny sposób pobierać lub przysyłać informacje.</p>	<p>Form – A web document that allows a page reader to download or submit information interactively</p>	<p>Форма – веб-документ, который позволяет читателю страницы загружать или отправлять информацию в интерактивном режиме.</p>
<p>Emotikon – minka, buźka, uśmieszek, używana w komunikacji w różnych aplikacjach Internetu za pomocą tekstu. Kompozycja kilku znaków przekazująca w sposób symboliczny stan emocjonalny osoby piszącej.</p>	<p>Emoticon – face, smiley, smiley, used in communication in various Internet applications using text. A composition of several characters symbolically conveying the emotional state of the writer.</p>	<p>Смайлик – лицо, смайлик - используется при общении в различных интернет-приложениях с помощью текста. Композиция из нескольких персонажей, символически передающая эмоциональное состояние писателя.</p>
<p>Multimedia – media stanowiące połączenie kilku różnych form przekazu informacji (tekstu, dźwięku, grafiki, animacji, wideo) w celu dostarczenia odbiorcom informacji.</p>	<p>Multimedia – media which is a combination of several different forms of information transmission (text, sound, graphics, animation, video) in order to provide recipients with information.</p>	<p>Мультимедиа – мультимедиа, представляющая собой комбинацию нескольких различных форм передачи информации (текст, звук, графика, анимация, видео) с целью.</p>
<p>Plik – podstawowa jednostka przechowywania informacji na nośnikach danych. Plikiem może być dowolny program, dokument, baza danych.</p>	<p>File – the basic unit of information storage on data carriers. The file can be any program, document, database.</p>	<p>Файл – основная единица хранения информации на носителях информации. Файл может быть любой программой, документом, базой данных.</p>

Kalendarz świąt

7.0

Kalendarz świąt

Natalia Konwerska

Święta są dobrym pretekstem do mówienia o kraju pochodzenia uczniów oraz formą wyrażenia szacunku, ale także lepszego zrozumienia uczniów cudzoziemskich. Ważne jest, aby umożliwić uczniom samodzielne zdecydowanie, o czym i w jakiej formie chcą opowiedzieć. Można także stworzyć zespoły mieszane, które będą odpowiedzialne za przygotowanie takich obchodów, dzięki temu polscy uczniowie będą mieć okazję bardziej się zaangażować i zintegrować z uczniami cudzoziemskimi¹.

Jako inspiracja do stworzenia kalendarza wielokulturowego może posłużyć praca wykonana przez wrocławską fundację *Kalejdoskop Kultur* dostępna pod linkiem: <http://kalejdoskopkultur.pl/?p=2029> [dostęp z dnia 13.05.2021].

Pon	Wto	Śro	Czw	Pią	Sob	Nie
28	29	30	31 Sylwester	1 Nowy Rok Праздник Нового года Hösa Råttis L'An nou	2	3
4	5	6 Felicja Drei Królestwa Благословие (Благословие) Благословение (Благословение)	7 Pielgrzymki Праздник Паломников Pielgrzymki Праздник Паломников	8	9	10 12 rocznica ustanowienia Zakochanego Komitetu Polskiej Młodości w Wrocławiu
11	12 Marianka Марианка Kazdziej Bóg	13 Ciepłota Спокойствие	14	15	16	17
18	19 Borowina Боровина Боровина / Борославина	20	21	22	23	24
25	26 3 Wielkanoc Светлое Воскресенье Wielkanoc	27 Mięsowęzowy Dzień Праздник о Чистом Сердце	28	29	30	31
Трифон-Зарезан	2	3	4	5	6	7

¹ <http://wieloglos.emic.com.pl/> [dostęp: 13.05.2021].

Asystent międzykulturowy w szkole

8.0

Asystent międzykulturowy w szkole

Oleksandr Pustovyj

Niniejsze rekomendacje stworzono z myślą o asystentach międzykulturowych, bez względu na to, czy będą zatrudnieni na etacie w szkole czy poza szkołą i będą pojawiać się w niej jako pracownicy oddelegowani z innych instytucji. Dla szkoły jest korzystniejsze zatrudnianie „własnego” asystenta międzykulturowego, gdyż zapewnia to stałość jego współpracy z uczniami/uczennicami i pracownikami/pracownicami. Brak możliwości dania angażu asystentowi szkolnemu można zrekompensować, może być on zatrudniony w innych organizacjach edukacyjnych lub w organizacji pozarządowej, może także pracować z uczniami/uczennicami szkół.

Nie istnieją uniwersalni asystenci międzykulturowi dla uczniów/uczennic z różnych krajów, co naturalnie jest ograniczone znajomością języków i kultur. Poszukując asystentów, warto wiedzieć o tym, z jakich krajów i obszarów kulturowych pochodzą, jakie mają doświadczenia migracyjne największe grupy uczniów/uczennic w danej szkole, miejscowości i całym kraju.

Zakres obowiązków asystenta, ze względu na sposób zatrudnienia, różni się stopniem zaangażowania w życie każdej szkoły. Niektóre zawarte tu rady mogą wydawać się oczywiste lub dziwne, lecz z doświadczenia własnego autora i innych asystentów wiem, że są przydatne.

Opierając się na wynikach kontroli „Kształcenie Dzieci Rodziców Powracających do Kraju oraz Dzieci Cudzoziemców”, przeprowadzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli w latach 2017-2020 r. w 24 szkołach w całym kraju, możemy zauważyć tendencje struktury uczniów. Na początku roku szkolnego 2019/2020 w polskich placówkach oświatowych uczyło się 41292 cudzoziemców, z których 30777 uczniów z obywatelstwem Ukrainy (ok. 75%), 2360 z ob. Białorusi

(ok 6%) i 1732 ob. Federacji Rosyjskiej (ok 4%), pierwszą piątkę zamykają obywatele Wietnamu (761) i Bułgarii (551), ich procent, jak również innych cudzoziemców, nie przekracza 1%. Bez względu na liczby, musimy szukać sposobów na pomoc każdemu dziecku. Jednak z racji własnego doświadczenia, jak i na bazie statystyk, uwzględniając też ograniczenia niniejszej publikacji, koncentruję się na obywatelach Ukrainy, Białorusi i Rosji, a także na wskazówkach pasujących do wszystkich uczniów z doświadczeniem migracyjnym.

Dyrektor szkoły

- Powinien złożyć odpowiednie wnioski do organu prowadzącego, aby zapewnić etat dla asystenta międzykulturowego. Ewentualnie, kiedy jest to mało realne, podjąć współpracę z organizacją pozarządową w celu zatrudnienia odpowiedniej osoby.
- Trzeba być przygotowanym do procedury wyrobienia zezwolenia na pracę w Urzędzie Wojewódzkim dla cudzoziemca lub oświadczenia w Powiatowym Urzędzie Pracy, zapoznać się z warunkami i wymogami zatrudnienia cudzoziemców (wysokość wynagrodzenia, termin umowy o pracę itp.). Wcześniej też warto ustalić zakres obowiązków asystenta zgodnie z potrzebami szkoły.

Opisywane wymogi dla asystenta ułożone są od niezbędnych do mile widzianych. Pomijam tu rzeczystą przewagę doświadczenia pracy na tym stanowisku i inne wymogi „bezpieczeństwa” dopuszczenia do pracy z dziećmi: niekaralność, nieobecność w innych bazach danych, przy czym uzyskanie przez cudzoziemca zaświadczenia o niekaralności z jego kraju może być bardzo uciążliwe, a czasami niewykonalne. Można zażądać złożenia odpowiedniego oświadczenia, pod rygorem odpowiedzialności karnej.

Niezbędną dla asystentów

-obcokrajowców jest:

- biegła znajomość języka polskiego, potwierdzona np. ukończeniem studiów w Polsce, certyfikatem państwowego egzaminu z języka polskiego, wreszcie rozmową rekrutacyjną,
- znajomość języka obcego, który dla uczniów jest najbardziej zrozumiały, przeważnie to język ojczysty (czasami język nauki za granicą). Potwierdzeniem tej znajomości może być ukończenie szkoły lub studiów w tym kraju, odpowiednie studia filologiczne, państwowe

certyfikaty znajomości języka, długi pobyt w kraju, gdzie dany język jest powszechnie znany (np. rosyjski w krajach byłego ZSSR). W ostatnim przypadku, trzeba, jednak sprawdzić jego znajomość z pomocą specjalisty (tłumacz przysięgły, filolog itp.).

Warto w tym momencie przytoczyć przykład rzeczywistej sytuacji (doświadczenie autora tekstu): uczennica nagle podbiegła do nauczyciela i zaczęła coś mu opowiadać w swoim języku. Po chwili – jako obecny tam asystent – usłyszałem od nauczyciela „Gdyby ona (uczennica) rozmawiała po rosyjsku, to wszystko bym zrozumiał”. Kłopot w tym, iż ona faktycznie mówiła po rosyjsku, nie znała innego języka, mimo że pochodziła z Białorusi.

- Niezbędne również jest przygotowanie pedagogiczne lub pokrewne (wychowawca, psycholog, psycholog szkolny). Ewentualnie potwierdzone doświadczenie pracy z dziećmi i młodzieżą (obozy letnie, kółka i kluby zainteresowań, zajęcia dodatkowe, turystyka z dziećmi, harcerstwo itp.).
- Musi on posiadać wiedzę o konfliktach (zbrojnych, religijnych, językowych) w krajach pochodzenia dzieci migranckich, które mogą rzutować na zachowanie ucznia/uczennicy, stosunki z uczniami/uczennicami ze skonfliktowanych krajów (np. nie powinno się proponować jednej ławki Ormianom i osobom z Azerbejdżanu, Kurdom i Turkom, osobom z Kosowa, Albanii i Serbom, Arabom i Irańczykom, czasami też Ukraincom i Rosjanom).
- Ważne jest ukończenie odpowiednich szkoleń i kursów dot. pracy z uczniami/uczennicami z doświadczeniem migracyjnym (szkolenia organizowane przez organizacje pozarządowe) lub roli asystenta międzykulturowego, jeżeli takie będą dostępne. Równie ważne jest własne doświadczenie migracyjne asystenta i pobyt w Polsce (lub w kraju pochodzenia ucznia lub uczennicy), ukończenie odpowiednich studiów. Wykształcenie i pobyt zwykle wystarczają, żeby móc wyjaśnić uczniom podstawową wiedzę na temat obyczajów, świąt, postaci powszechnie znanych wśród Polaków i różnic obyczajowych między krajami. Taką wiedzę też mogą posiadać posiadacze Karty Polaka, ponieważ muszą przejść rozmowę na ten temat w placówce dyplomatycznej RP. Można to też sprawdzić podczas rozmowy rekrutacyjnej.
- Preferowana może być także współpraca z organizacjami pozarządowymi, które wspierają obcokrajowców w Polsce, doświadczenie tłumaczenia ustnego i pisemnego, znajomość podstawowych przepisów prawa pobytowego obowiązującego cudzoziemców.

Warunki pracy asystenta

- Niezbędne jest zaznajomienie się asystenta z całą kadrą pedagogiczną, co najlepiej zorganizować podczas rady pedagogicznej. W przypadku oddelegowania asystenta z np. organizacji pozarządowej do pracy w szkole, niezbędne jest podpisanie i zapoznanie się z wewnątrzszkolną dokumentacją, np. statutem szkoły oraz systemem oceniania, kryteriami oceniania z poszczególnych przedmiotów.

Według wskazówek NIK system oceniania winien uwzględniać sposoby oceniania uczniów powracających z zagranicy i cudzoziemskich. Nie mogą one polegać wyłącznie na obniżeniu wymogów lub zmniejszeniu skali procentowej w celu otrzymania pozytywnej oceny. Chociaż nie podaje się wskazówek, jak to ma wyglądać, nie ma odgórnie wypracowanego modelu, warto skoncentrować się na ocenianiu kształtującym i mierzeniu wyłącznie umiejętności związanych z przedmiotem. Wszystkie działania powinny być zatwierdzone przez radę pedagogiczną, tak jak i inne procedury, np. związane z przyjmowaniem takich uczniów.

- Trzeba także wybrać osoby lub zespół, z którym współpracuje asystent w pierwszej kolejności. One wspólnie wypracowują sposób postępowania w przypadkach trudnych i konfliktowych z uczniami z doświadczeniem migracyjnym. Ma on uwzględniać warunki szkoły, doświadczenie jej pracowników w podobnych przypadkach, skład narodowościowy i etniczny uczniów, a więc być dopasowany do konkretnej placówki. System ten powinien opierać się o kilka punktów:
  - » zaznajomienie z protokołem wszystkich wspomnianych w nim stron, także w języku zrozumiałym dla uczniów z doświadczeniem migracyjnym,
  - » instruowanie uczniów o tym, do kogo obowiązkowo trzeba zgłosić konflikt, problem,
  - » procedura bezzwłocznego zakończenia „aktywnej fazy konfliktu”: obrażania, krzyku, bójki, uszkodzania mienia, zawiadomienia o konflikcie wyznaczonej osoby, kontakt z asystentem,
  - » uspokojenie uczestników konfliktu, ewentualnie wezwanie pomocy medycznej,
  - » w przypadku widocznych skutków konfliktu, wyznaczony zespół zawiadamia rodziców i podejmuje decyzję o tym, czy trzeba poinformować o wydarzeniu policję lub straż miejską,

- » asystent podczas osobnej spokojnej rozmowy z uczniem ustala, czy, jego zdaniem, konflikt miał znamiona ksenofobii, rasizmu, nieakceptacji kogoś z powodu jego „inności”. Ustala, czy powodem konfliktu mogły być różnice międzykulturowe. Jeżeli okaże się, iż konflikt nie miał przyczyn związanych z „innością” ucznia, wtedy asystent wciela się w rolę tłumacza przy rozwiązaniu konfliktów ze wsparciem innych pracowników/pracownic szkoły,
- » jeżeli okaże się, iż konflikt ma tło międzykulturowe, najpierw trzeba wyjaśnić, czy nie doszło do zwykłego nieporozumienia z powodu bariery językowej,
- » kiedy źródło konfliktu leży gdzie indziej, trzeba ustalić motywy stron. Mogło to być wywołane chwilowymi emocjami uczestników, które znalazły ujście w niewłaściwy sposób. Kierunkiem rozwiązania takiej sytuacji będzie praca nad opanowaniem emocji i uświadomienie błędu w postaci ostrej reakcji w innych ludzi (nie tylko migrantów/migrantek),
- » trudniejszym przypadkiem będzie sytuacja, kiedy strona/stroony konfliktu mają zakorzenione uprzedzenia wobec siebie. Wtedy trzeba je zidentyfikować, prześledzić źródła powstania i podjąć kompleksowe działania niezbędne do ich eliminacji.

Wszystkie te czynności trzeba zapisywać w odpowiednio sporządzonych notatkach służbowych, mogą one się przydać, jeżeli konflikt wyjdzie poza szkołę.

Konflikt z nauczycielem/nauczycielką lub personelem szkolnym trzeba zgłaszać do asystenta w przypadku, kiedy nie jest obecny przy danej sytuacji. Kiedy dziecko podejrzewa asystenta o konflikt interesów, musi poinformować rodziców, którzy samodzielnie przekazują sprawę organom prowadzącym. Jeżeli z jakichś powodów uczennica lub uczeń obawia się powiedzieć rodzicom o problemie, samodzielnie może zadzwonić na telefon zaufania. Jeżeli nie może tego zrobić ze względu na barierę językową, może zadzwonić do organizacji pozarządowej, w której jest osoba mówiąca w danym języku, w skrajnym przypadku – niezbędny jest telefon do placówki dyplomatycznej kraju pochodzenia. Odpowiednie namiary asystent musi wcześniej podać swojemu podopiecznemu. Trudne dla asystentów jest funkcjonowanie pomiędzy zasadą bezstronności a wstawianiem się za ucznia/uczennicę, kiedy jest proszony o pomoc. Asystenci zazwyczaj wyznają adwokacką zasadę „nic przeciwko klientowi”. Występować takie dylematy mogą podczas podglądania, ściągania, pomocy kolegom z klasy na sprawdzianach i kartkówkach, w sytuacji, kiedy nauczyciel/

nauczycielka sam tego nie zauważa itd. Ta zasada sprawia, że asystent i uczeń tworzą relację, niezbędne jest jednak powiadomienie grona pedagogicznego o takim podejściu asystenta. Zdarza się, że asystent zmuszony jest podpowiadać, np. pojawia się pytanie: co symbolizuje sowa? Arabskie dziecko nie zna europejskiej symboliki, zatem nie może udzielić poprawnej odpowiedzi na to pytanie. Asystent podaje poprawną odpowiedź, gdyż sytuacja jest patowa. Niestety, nie istnieje żaden oficjalny kodeks etyki asystentów. Kluczowe zatem jest zachowanie zgodne z powszechnie przyjętymi normami społecznymi.

- Ważne jest traktowanie asystenta jak nauczyciela – w sensie cyfrowym, powinien mieć założone konta w dzienniku elektronicznym, posiadać służbową skrzynkę mailową, mieć możliwość logowania się na platformie, którą szkoła wybrała do prowadzenia lekcji zdalnych. To pozytywnie wpływa na efektywność pracy, ponadto asystent czuje się częścią zespołu szkoły. Ważkie jest zapewnienie kluczy, identyfikatorów itp., a także dostępu do szatni, stołówki, WI-FI, szafki czy ewentualnie miejsca w pokoju, miejsca na pakingu szkolnym. Traktowanie asystenta jak współpracownika szkoły rzutuje na jego współpracę z uczniem i kształtowanie postawy ucznia wobec szkoły.
- Asystent może potrzebować słownika lub korzystać na lekcji ze smartfonu. Dobrze, jeżeli będzie podtrzymywać kontakty z organizacjami, działającymi w podobnym zakresie. Ważne są też superwizje, udział w konferencjach i omówienie doświadczenia z kolegami asystentami.

Zakres obowiązków asystenta w pracy z uczniem

Etapem poprzedzającym przyjście do szkoły dziecka z zagranicy jest przygotowanie klasy przez wychowawcę. Warto powiedzieć coś o kraju, z którego uczennica lub uczeń przyjedzie, zebrać informacje zwrotne – to pomoże rozpoznać istniejące stereotypy i je omówić. Dobrze powiedzieć o trudnościach językowych, z którymi spotka się nowy kolega, i poprosić o wyobrażenie sobie siebie na jego miejscu, np. włączyć wideo z lekcją online w jego języku.

- Asystent wstępnie rozmawia z rodzicami, w trakcie tej rozmowy trzeba dowiedzieć się, jaka jest sytuacja językowa rodziny, czyli jakim językiem/językami mówi się w domu, jaki był język/języki

nauki w szkołach dzieci rodziców (żeby ustalić możliwość pomocy w nauce).

- Razem z rodzicami, a także na podstawie dokumentów potwierdzających poziom wykształcenia, trzeba przeanalizować doświadczenia szkolne dziecka. Przygotować dokumenty, które wymagają tłumaczenia przez tłumacza przysięgłego, żeby zminimalizować liczbę stron, czyli koszty, potrzebne jest przysięgłe tłumaczenie krótkiego zaświadczenia ze szkoły o przebytych latach nauki, pozostałe zaświadczenia należy tylko przetłumaczyć.

Przy analizie zagranicznych dokumentów szkolnych należy pamiętać, iż nie można uznać za dokumenty potwierdzające w Rzeczypospolitej Polskiej poziom wykształcenia dokumentów rosyjskich wydanych przez szkoły na Krymie, tak samo jest z Naddniestrzem, tzw. Abchazją i Osetią Południową, tzw. Karabachem Górskim czy władzami Doniecka i Ługańska, uznanymi przez parlament Ukrainy za organizacje terrorystyczne. Dopiero dokument uznany przez władze centralne, zgodnie z Konwencją haską z 1961 r., która obowiązuje m.in. w Polsce, Ukrainie, Gruzji, Mołdawii i w Azerbejdżanie. W przypadku braku stosownych dokumentów dopuszczalne jest złożenie przez rodzica/opiekuna albo pełnoletniego ucznia/uczennicy oświadczenia pisemnego, jeżeli ustalenie liczby lat nauki szkolnej nie jest możliwe na podstawie świadectwa, zaświadczenia lub innego dokumentu. W skutek tego nie można, na przykład, przenieść ocen z brakujących niezbędnych przedmiotów z takich dokumentów do świadectwa ósmoklasisty (nie jest to prawnie regulowane). Można stąd zdobyć jednak ogólną wiedzę o szkolnych postępach ucznia. Razem z filologiem, korzystając z obcojęzycznych testów, ustalić poziom znajomości obcego języka, szczególnie w klasach młodszych, żeby ewentualnie zdiagnozować problemy językowe, ponieważ rzutują one także na naukę języka polskiego. Podobną diagnozę z innych przedmiotów warto przeprowadzić z asystentem i gronem pedagogicznym.

Warto zwrócić uwagę, iż asystent międzykulturowy nie zastąpi ani nauczyciela, ani psychologa czy pedagoga. Powinien zawsze precyzyjnie trzymać się swoich określonych obowiązków i nie obarczać siebie poczuciem winy za to, co do niego nie zależy (np. obowiązki nauczycieli konkretnych przedmiotów).

- Asystentowi warto też zwrócić uwagę na kalendarz wydarzeń w szkole, pod względem promowania różnorodności, zwiększając widoczność obecności cudzoziemców w szkole, poprzez np. wielojęzyczne naklejki na schodach z napisami także w językach

nowych uczniów, gazetki z ciekawostkami o różnych narodach i grupach etnicznych, puszczenie nagrań w wielu językach w radiu szkolnym.

Asystent – w miarę możliwości – dołącza do organizacji możliwej nauki języka ojczystego uczniów jako drugiego obcego, zwłaszcza w przypadku języków rosyjskiego i ukraińskiego, ten ostatni także jest dopuszczony w systemie oświatowym jako możliwy do wyboru język obcy nowożytny i faktycznie takie lekcje odbywają się w niektórych szkołach w Polsce.

Praca asystenta z rodzicami/opiekunami prawnymi

- Asystent prosi rodziców o zapewnienie możliwości stałego kontaktu dziecka z nimi lub innymi wyznaczonymi osobami – przez telefon lub inny sprzęt elektroniczny (rodzice dbają o doładowane konto, załadowaną baterię itd.).
- Asystent zaznaja rodziców lub opiekunów z treściami podpisywanych oświadczeń, mówi o najdrobniejszych szczegółach funkcjonowania dziecka w szkole: obuwie zmienne, szatnia, wyżywienie szkolne i z domu (śniadaniówki, przekąski, woda) oraz informuje, co to jest strój galowy. Pomaga także w logowaniu na odpowiednie konta szkolne, pokazuje, gdzie i jak odczytywać wiadomości i sprawdzać oceny czy nieobecności dziecka, pokazuje możliwość internetowego tłumaczenia stron.
- Rozmawia z rodzicami o napięciach emocjonalnych, których doświadcza dziecko, o innych ewentualnych skutkach niepożądanego przeprowadzki i zmiany środowiska językowego, możliwym problemie byłego ucznia wzorowego, który się nagle „zepsuł” za granicą.
- Uświadamia potrzebę kontynuacji nauki języka ojczystego: samodzielnie lub z pomocą organizacji pozarządowych. Ważne jest wsparcie w domu, które zapewnia poczucie komfortu i bezpieczeństwa. Nieskuteczne jest mówienie z dzieckiem tylko po polsku, gdyż często rodzice sami nie znają języka na odpowiednim poziomie.

Praca asystenta z nauczycielami

Niemniej ważną od pracy z uczniem/uczennicą jest współpraca z nauczycielem, który prowadzi lekcje i jest gospodarzem w klasie,

odpowiada za jakość edukacji. Asystent uświadamia mu różnice kulturowe i podpowiada, jak lepiej pracować z konkretnym uczniem cudzoziemskim.

Niestety, wśród szerokiego grona pracowników oświaty wciąż tkwią szkodliwe stereotypy, dotyczące kształcenia uczniów cudzoziemskich, np. rada, żeby mówić w domu i szkole wyłącznie po polsku, ta metoda nie działa. Nie gwarantuje poprawnej nauki, a co gorsze utrudnia relacje pomiędzy dziećmi a rodzicami czy nawet rówieśnikami w szkole. Zdarzają się próby nazywania dziecka spolszczoną wersją imienia, co rzadko się dzieciom podoba, zawsze trzeba zapytać dziecko, jak je nazywać i stosować się do tego. Zdarzają się też uprzedzenia, iż uczniowie pochodzący z jednego kraju powinni mieć podobny poziom wiedzy i zainteresowania nauką. Można usłyszeć, że nauczyciele twierdzą, że wcześniej uczyli kogoś z danego kraju i czynił on postępy, nie można porównywać uczniów ze sobą w ten sposób. Szkodliwe jest też nieustanne porównywanie języka polskiego do języka uczennicy/ucznia i dziwienie się, że coś jest niezrozumiałe.

Każdemu zdarza się popełnić błąd, nauczyciele/nauczycielki w toku lekcji nie są wyjątkiem, kiedy taka sytuacja się zdarzy, można podejść do nauczyciela i dyskretnie to powiedzieć. Warto uspokoić nauczycieli/nauczycielki, powiedzieć, że asystent nie ocenia jakości jego pracy kadry pedagogicznej. Asystent musi być gotowy udzielić odpowiedzi, kiedy nauczyciel pyta o postępy lub prosi o jego ocenę.

Uzasadnione w pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym jest koncentrowanie się na badaniu umiejętności z danego przedmiotu, pomijając kompetencje językowe, czyli np. skupienie się na cyfrach w matematyce, bez zadań słownych.

Przykład z podręcznika z fizyki dla klasy siódmej. Podano szybkość poruszania się dźwięku w powietrzu. Do obliczenia jest czas, w którym dźwięk Dzwonu Zygmunta na Wawelu dotrze na Kopiec Kościuszki, jest podana odległość między nimi. Ten przykład świetnie pokazuje powiązania między przedmiotami, ale może nie zadziałać w wypadku uczniów/uczennic z doświadczeniem migracyjnym. Zobaczmy na tym wzorze, jak może skomplikować się zadanie z fizyki po dodaniu do niego wiadomości, które są znane tylko dzieciom po kursie polskiej historii i geografii. Nauczyciel i asystent powinni to zadanie uprościć, działać na bieżąco, dać uczennicy czy uczniowi tylko obliczenia, bez warstwy narracyjnej.

Praca z uczniem/uczennicą w klasie

Asystenta klasie przedstawia nauczyciel/nauczycielka lub dyrekcja szkoły, a on wyjaśnia swoją rolę z naciskiem na to, iż nie udziela poprawnych odpowiedzi uczniowi/uczennicy, a tylko tłumaczy. Jeżeli uczeń odmawia współpracy, trzeba wyjaśnić przyczyny. Może wstydzić się, chcieć wszystko robić sam lub wcale nic nie robić. Za kilka dni można powiedzieć uczniowi/uczennicy, iż współpraca z asystentem jest obowiązkowa. Po tym czasie może oswoić się z asystentem lub można stwierdzić, iż uczeń/uczennica nie potrzebuje takiej formy pomocy. W innym przypadku można zrobić przerwę w pracy z asystentem. Trzeba też zdawać sobie sprawę, że mimo starań ta współpraca może się nie ułożyć, należy respektować decyzję dziecka/rodziców.

Zapisywanie tekstu ze słuchu do zeszytu i przepisywanie tekstu z tablicy stanowi dla uczniów/uczennic z doświadczeniem migracyjnym sytuację trudną, ponieważ nie nadążają pisać w szybkim tempie. Ten problem można zniwelować, dając możliwość zrobienia zdjęcia tablicy, w przypadku wyświetlania na rzutniku – przekazania dokumentu online czy wydruku. Takie podejście może być kwestionowane na lekcjach języka polskiego, kiedy ważna jest umiejętność pisania (niekiedy można pozwolić opierać się na streszczeniach czy tłumaczeniach – robionych na bieżąco na smartfonie). Ważne jest też zapoznanie uczennic i uczniów ze słownikiem - przyda się to na egzaminach i maturze.

Obecność asystenta razem z uczniem/uczennicą w klasie dodatkowo podkreśla jego inność, co może powodować dodatkowe piętnowanie ze strony uczniów/uczennic, jak również wywoływać niską samoocenę u ambitnych uczniów/uczennic. Bywa tak z powodów organizacyjnych, kiedy asystent siada z uczniem/uczennicą w tylnej ławce, żeby nie przeszkadzać innym szeptami oraz nie zasłaniać tablicy. Można spróbować usiąść z uczniem na pierwszej ławce w rzędzie koło ściany, nikogo nie sadzać z tyłu. Dodatkowym problemem w klasach integracyjnych może być kojarzenie asystenta jako osoby pracującej z uczniami o szczególnych potrzebach. O ile praktyka klas integracyjnych, do których najczęściej trafiają dzieci z doświadczeniem migracyjnym, nie jest szeroko znana we wszystkich krajach, nowym uczniom/uczennicom trzeba wytłumaczyć specyfikę pracy w takiej klasie. Może okazać się, iż asystent będzie pracował z uczniem indywidualnie, wtedy trzeba zorganizować to w jak najbardziej przejrzysty sposób. Należy uregulować kwestie prawne dotyczące opieki nad uczniem/uczennicą, w przypadku asystenta oddelegowanego.

Pierwszą radą w czasie nauki zdalnej jest, w zasadzie, jej częściowe uniknięcie – w przypadku uczniów/uczennic z doświadczeniem migracyjnym. W szkołach działają punkty opieki dziennej, do której można też zapisać takie dziecko. Razem z asystentem może ono uczestniczyć w lekcjach online – siedząc w swojej klasie. Sprzyja to, bez wątpienia, oswojeniu się z murami szkolnymi i daje poczucie przynależności do wspólnoty. Podwyższa to efektywność pracy asystenta, gdyż swobodnie tłumaczy lekcje, nikomu nie przeszkadzając. Podstawą skierowania dziecka do takiego punktu mogą być nie tylko kwestie związane z charakterem pracy rodziców, ale też warunki bytowe i sprzętowe. Po przeprowadzce trudno od razu wynająć mieszkanie z tyloma pokojami, żeby każde dziecko siedziało oddzielnie i miało swój komputer. Większość dostawców Internetu wymaga od obcokrajowców karty stałego pobytu. Lepiej nie doprowadzać do sytuacji, kiedy troje uczniów/uczennic z różnych klas równocześnie korzysta z łącza, które jest słabe.

Do tłumaczenia lekcji zdalnej można zastosować metodę bieżącego tłumaczenia konferencji online. Asystent i uczeń/uczennica są podłączeni do lekcji, a dodatkowo bezpośrednio między sobą przed dodatkowy komunikator. Uczeń/uczennica równocześnie słyszy nauczyciela/nauczycielkę i swojego asystenta. Nieco przypomina to tłumaczenie szeptem na ucho w klasie. Przy pisaniu sprawdzianów online nauczyciel/nauczycielka może je udostępnić asystentowi do przetłumaczenia.

Rzadko zdarza się tłumaczenie spraw trudnych i drażliwych. Chodzi np. o szczegóły fizjologiczne, obcowanie płciowe, dojrzewanie. Niekiedy może to być rozmowa z uczniem/uczennicą po traumatycznych przeżyciach, np. w przypadku świadków przemocy, przestępstw, konfliktów zbrojnych i katastrof. Trzeba takie rozmowy łagodzić, oceniając na bieżąco reakcje uczniów/uczennic. Przykład: uczennica z ciekawości zapytała nowego kolegę z Białorusi, dlaczego się przeprowadził do Polski. Na to niewinne pytanie chłopczyk odpowiedział, mówiąc o przerażających szczegółach stłumienia manifestacji antyrządowych, łącznie z opisami zabójstw. Dziewczynka była w szoku i długo stała na korytarzu z szeroko otwartymi oczami. Po doświadczeniach wojennych dzieci mogą być wystraszone, np. wyciem syren. Należy wytłumaczyć, kiedy i z jakich powodów alarmy mogą się włączać, np. sygnał karetki, ale i niektóre uroczystości.

Kiedy uczniowie/uczennice żartują, tworzą gry słowne podobne do wulgaryzmów lub słownictwa intymnego, trzeba to dziecku wytłumaczyć tak, żeby zrozumiało sens żartu. Ponieważ może czuć

dyskomfort z powodu, że cała klasa się śmieje, a on nie wie dlaczego, zawsze może pomyśleć, iż śmieją się z niego. Uczniowie z doświadczeniem migracyjnym mogą nie rozumieć wulgaryzmów i je bez zrozumienia odtwarzać, dlatego zawsze należy sprawdzać kontekst użycia takiego sformułowania. Pytanie o uczęszczanie na lekcję religii oraz etyki jest bardzo zindywidualizowane i wymaga konsultacji z rodzicami. Warto też warto układać rozkład zajęć tak, żeby lekcja religii odbywała się jako pierwsza lub ostatnia.

Różnice kulturowe rzutujące na proces edukacyjny

Podstawowym elementem edukacji jest konwersacja, zaczynająca się od nazywania po imieniu. Warto zawsze zapytać, jak się zwracać do ucznia/uczennicy, ponieważ pisownia w dokumentach może nie odzwierciedlać rzeczywistości (zob. dobre praktyki).

Znajomość imion uczniów/uczennic jest ważną częścią nauczania, poprawnie wymawiane imię jest podstawą komunikowania na linii uczeń – nauczyciel. Zasady zwracania się do nauczycieli, poprawnego tytułowania dyrektora i wicedyrektorów muszą zostać uczniowi wyjaśnione, popełniane błędy mogą być skutkiem odmiennych obyczajów. Powszechnie znane osoby mogą okazać się nieznane w „wersji polskiej”, ponieważ królowa Elżbieta II to Jelizaweta II (wersja ukraińska), Einstein to Ejnsztejn, a Michał Anioł to Mikelandżelo.

Nazwiska i imiona obcokrajowców bywają trudne dla przeczytania i wymawiania. Jednak nie jest zbyt dobrą praktyką spolszczenie imion, zwłaszcza zdrobnień. Czasami imiona wydają się nieznane, choć są wersjami znanych powszechnie, np. Illya (czyt. Ilja ros. Illia ukr.) to Elias, ukr. Danylo, ros. Danil to Daniel. Można z uczniem/uczennicą porozmawiać o tym, uświadomić, iż błędy popełnianie w wymowie i pisowni jego imienia i nazwiska są nieumyślne.

Każdy język z alfabetem niełacińskim ma swoje zasady transliteracji, czasami niezrozumiałe dla samych użytkowników języka. W takich krajach tzw. łacinką mogą być podane warianty zapisu imion i nazwisk w języku państwowym (np. ros. Olga, biał. Volha, ukr. Olha; ros. Lidia, biał. Lidziia [czyt. Lidzija]; ros. Nikolaj, biał. Mikalai; ros. Wolkow, biał. Wolkau; ros. Zielenskij, ukr. Zelens'kyj), których sami ich właściciele nie używają. A jak je odmienić przez przypadki? Trudne? Zdecydowanie! Kłopot z tym mają tłumacze przysięgli, co dopiero niespecjaliści. Trzeba na to czasu.

Zdrobnienia są często stosowane w klasach pierwszych, dla dzieci mogą być niezrozumiałe. Nie jest oczywiste, iż Karol to Karolek i Lolek. Podobnie ros. Aleksandr to Aleksasza lub Sasza i Saszura, Szura, Szurik, Aleks, Alik. Ukraiński Oleksandr to może być Oles i Olesyk lub Les i Lesyk, ale też Sasza, Szura. W Ukrainie i Rosji Ola – to Olha, nie Aleksandra, a Oleh to nie polski Olek.

Uczniów i uczennice różnić może też wiedza o porach roku. Na przykład w Rosji, Ukrainie, Białorusi pory roku podzielone są stricte po 3 miesiące: 01.12-28/9.02 – zima, 01.03-31.05 – wiosna, 01.06-31.08 – lato, 01.09-31.11 jesień. Więc ktoś urodzony 22 września jest nauczony, iż urodził się jesienią, Dzień Kobiet 8 marca kojarzy się z wiosną, do szkoły się idzie w pierwszy dzień jesieni, a Mikołaj przynosi prezenty zdecydowanie zimą, niezależnie od kalendarza cerkiewnego (6 lub 19 grudnia).

Różnice występują i na płaszczyźnie matematyki praktycznej, nie kupuje się, na przykład, w Ukrainie w sklepie 50 deko szynki, lecz 500 gramów lub pół kilo. Rzutuje to na trudności uczniów/uczennic z obliczeniami tych jednostek masy.

Warto rozumieć pochodzenie stereotypów narodowych, historycznych i społecznych. Niestety wobec narodów sąsiadujących one są najczęściej negatywne. Stereotypy te często powielane są w szkolnych lekturach obowiązkowych. Bohaterowie narodowi, odkrywcy i wynalazcy oczywiście się różnią od polskich. Tadeusz Kościuszko lub Adam Mickiewicz mogą być bohaterami Białorusinów, a lampa naftowa wynalazkiem ukraińskim, ponieważ Ignacy Łukasiewicz stworzył ją we Lwowie, podobnie jak do polskich wynalazców zaliczani są teraz Niemiec gdańszczanie i Żydzi pochodzący z polskich terenów.

Przykładowe systemy oceniania oraz przeliczniki

Niniejszy system oceniania w Ukrainie został zatwierdzony przez rozporządzenie Ministerstwa Oświaty i Nauki Ukrainy, obowiązuje od 2000 r. Nie ma pojęcia „ocena negatywna” w rozumieniu polskiej „jedyńki”.

Poziomy kompetencji	P	Kryteria ogólne
Podstawowy	1	Uczeń przyswoił materiały edukacyjne na poziomie najbardziej prostego rozpoznawania i odtwarzania jednostkowych faktów, elementów, obiektów, które są oznaczane przez ucznia osobnymi wyrazami lub zdaniami.
	2	Uczeń przyswoił materiał na poziomie prostym, odtwarza go niepełnymi zdaniami, wykazuje zdolność wyrażania myśli na najprostszym poziomie.
	3	Uczeń przyswoił materiał na poziomie poszczególnych części, które są nieznaczną częścią materiału edukacyjnego.
Średni	4	Uczeń przyswoił materiał na poziomie podstawowym, znaczącą część materiału odtwarza na poziomie reprodukcyjnym.
	5	Uczeń przyswoił materiał na poziomie wyższym niż podstawowy, potrafi z pomocą nauczyciela logicznie odtworzyć jego znaczącą część.
	6	Uczeń potrafi odtworzyć znaczącą część materiału teoretycznego, prezentuje wiedzę i zrozumienie zasad bazowych, z pomocą nauczyciela, może analizować materiał edukacyjny, porównywać i wnioskować, poprawiać popełnione błędy.
Dostateczny	7	Uczeń potrafi zastosować przyswojony materiał na poziomie sytuacji standardowych, częściowo kontroluje własną edukację, przytacza przykłady własne do udowodnienia pewnych stwierdzeń.
	8	Uczeń umie porównywać, uogólniać, systematyzować informacje pod opieką nauczyciela, przeważnie samodzielnie, potrafi stosować je w praktyce, kontrolować swoją aktywność, poprawiać błędy i dopasowywać argumenty dla potwierdzenia pewnych myśli pod opieką nauczyciela.
	9	Uczeń swobodnie (samodzielnie) operuje wyuczonym zakresem materiału, w tym zastosowuje go w praktyce, swobodnie rozwiązuje zadania w sytuacjach standardowych, samodzielnie poprawia popełnione błędy, dopasowuje przekonujące argumenty dla potwierdzenia wyuczonego materiału.
Wysoki	10	Uczeń wykazuje podstawowe umiejętności twórcze, samodzielnie wyznacza poszczególne cele edukacji własnej, ocenia nowe fakty, zjawiska, idee, odnajduje źródła informacji i samodzielnie korzysta z nich – zgodnie z celami, wyznaczonymi przez nauczyciela.
	11	Uczeń swobodnie wyraża własne myśli i uczucia, wyznacza program własnej aktywności edukacyjnej, samodzielnie ocenia różne zjawiska i fakty życiowe, ujawnia własny do nich stosunek, bez pomocy nauczyciela znajduje źródła informacji i korzysta z otrzymanej wiedzy zgodnie z celami i zadaniami własnej aktywności poznawczej. Korzysta z nabytej wiedzy i umiejętności w sytuacjach niestandardowych.
	12	Uczeń wykazuje szczególne umiejętności twórcze, samodzielnie rozwija własne zdolności i predyspozycje, umie samodzielnie przyswajać wiedzę.

Obecny system oceniania w Białorusi funkcjonuje od 2002 r. Szczegółowe kryteria dla każdego przedmiotu zostały stworzone przez Ministerstwo Edukacji i Nauki. Oceny od 1 do 10 są ocenami pozytywnymi.

Poziom przyswojenia materiału	P	Ocena w j. białoruskim	Ocena w j. rosyjskim	Tłumaczenie oceny
brak	0	енздавальняюча	неудовлетворительная	niezadowalająca
niski	1-2	амаль здавальняюча	почти неудовлетворительная	prawie niezadowalająca
zadowalający	3	здавальняюча	удовлетворительная	zadowalająca
	4	вельмі здавальняюча	весьма удовлетворительная	całkiem zadowalająca
średni	5	амаль добра	почти хорошая	prawie dobra
	6	добра	хорошая	dobra
dostateczny	7	вельмі добра	очень хорошая	bardzo dobra
	8	амаль выдатна	почти отличная	prawie wyróżniająca
wysoki	9	выдатна	отличная	wyróżniająca
	10	цудоўна	превосходная	doskonała

Obecny system oceniania w Federacji Rosyjskiej wprowadzony został postanowieniem Komisariatu Edukacji ZSRR z 1944 r. (straciło moc w 1960 r.) oraz Instrukcją do tego postanowienia, która straciła moc w 2020 r. Nie ma pojęcia „ocena negatywna” w rozumieniu polskiej „jedyńki”.

Pkt	Ocena w j. rosyjskim	Tłumaczenie	Skrót kryteriów z instrukcji z 1944 r.
1	единица	jedyńka	całkowicie niezajomość materiału
2	неудовлетворительная	niezadowolająca	złe zrozumienie materiału
3	удовлетворительная	zadowolająca	wiedza częściowo przyswojona, uczeń nie może jej wykazać, popełnia błędy
4	хорошая	dobra	materiał dobrze przyswojony, jednak przy wykonywaniu zadań pojawiają się drobne błędy
5	отличная	wyróżniająca	gruntownie przyswojony materiał, przekonująca odpowiedź, brak błędów

System oceniania w Wietnamie ma 10 punktów, które można podzielić na 100 części:

Punkty	Ocena w j. wietnamskim	Tłumaczenie (wyjaśnienie)
0-2	kém	bardzo słabo (powtarza rok)
2- 3,4	không đạt	nieosiągnięte (rzadko wystawiana)
3,5-4,9	yếu	słabo (promocja pod warunkiem poprawki w wakacje)
5,0-6,4	trung bình	dostatecznie
6,5 - 7,9	khá	dobrze
8 - 10	giỏi	bardzo dobrze

Obecny system ocen szkolnych w Bułgarii jest opisany w Ustawie o edukacji przedszkolnej i szkolnej z 2015 r. Z niewielkimi przerwami, istnieje on od końca XIX w., jednak od 1957 r. „1” nie jest oceną edukacyjną, lecz można ją dostać za bardzo złe zachowanie.

Punkty	Ocena w j. bułgarskim	Tłumaczenie (wyjaśnienie)
2	слаб	słaby
3	среден	średni
4	одбър	dobry
5	много добър	bardzo dobry
6	отличен	wyróżniający

Przykładowe schematy przeliczania ocen z Ukrainy, Białorusi i Rosji – na podstawie opracowań polskich uniwersytetów – Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II i Akademii Pomorskiej w Słupsku (przygotowane do m.in. celów rankingowych).

Schemat przeliczania ocen z Wietnamu, stosowany przez niektórych polskich tłumaczy przysięgłych. Oceny bułgarskie można przeliczyć według zaleceń specjalistów z Bułgarii.

UA	PL
1-2	1
4	
4	3
5	
6	
7	4
8	
9	
10	5
11	
12	6

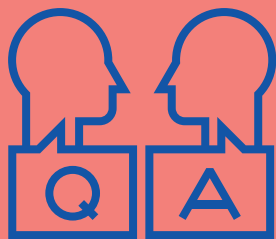
BY	PL
1-2	1
3	2
4	3
5	
6	4
7	
8	5
9	
10	6

VN	PL
0-4,9	niedostateczna
5-6,4	dostateczna
5-6,4	dostateczna
6,5-7,4	dobra
7,5-8,9	bardzo dobra
9-10	celująca

RU/KZ	PL
1-2	2
3	3
4	4
5	5

Jak pracować z dzieckiem z doświadczeniem migracyjnym w polskiej szkole (nie tylko zdalnie)? Wskazówki praktyków

9.0

Jak pracować z dzieckiem z doświadczeniem migracyjnym w polskiej szkole (nie tylko zdalnie)? Wskazówki praktyków

Aleksandra Szwańczyk- Dalasińska

1. Kurs języka polskiego jako obcego powinien prowadzić przeszkolony nauczyciel polonista, który zapozna się także z regulacjami prawnymi.
2. Należy przygotować test plasujący, który sprawdzi znajomość języka polskiego, elementem diagnozy powinna być także rozmowa – można wykorzystać np. opis obrazka czy tworzenie krótkich scenek, poprosić także o opowiedzenie o sobie.
3. Polonista powinien porozmawiać także z innymi nauczycielami, ewentualnie krótko ich przeszkolić.
4. Warto stworzyć indywidualny zakres – wymagania ustalić na podstawie diagnoz oraz zapoznania się (jeżeli jest taka możliwość) z podstawą programową z kraju, z którego uczeń się przeprowadził.
5. Rekomenduje się tworzenie dodatkowych objaśnień poleceń i instrukcji (napisanych prostym językiem, szczegółowo rozpisanych), szczególnie podczas pracy w grupach.
6. Warto przygotować specjalne kryteria oceniania uczniów, których pierwszym językiem nie jest polski.
7. Na początkowych etapach edukacji można wykorzystywać teksty preparowane i mieszać je np. z tekstami literackimi, tworzyć słowniczki do tekstów literackich omawianych na lekcjach. Można wykorzystywać także słowniki obrazkowe, korzystać z wykresów, mapek czy rysunków.

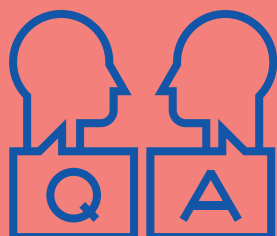
8. Jeżeli jest taka możliwość – warto zapewnić podstawowe pomoce językowe w języku ojczystym uczennicy/ucznia – poleca się kontakt z ministerstwem czy fundacjami. Istnieje wiele nieodpłatnych materiałów (np. strony Urzędu do Spraw Cudzoziemców).
9. Warto ustalić system zwrotnych informacji dla ucznia – forma pisemna lub ustna. Istotny jest sposób oceniania, dostrzeganie nawet najdrobniejszych sukcesów ucznia.
10. Niezwykle istotne jest również zapewnienie pomocy podczas odrabiania zadań domowych – być może uda się coś sprawdzić na indywidualnych lekcjach języka polskiego, w świetlicy czy wspólnie z asystentem, jeśli takowy pracuje w szkole.
11. Zawsze – zanim dziecko rozpocznie naukę w polskiej szkole – sprawdzamy, jaki jest jego prawny status.
12. Formalna organizacja lekcji języka polskiego, które organizuje gmina właściwa (kurs przygotowawczy, jeżeli jest 15 osób lub więcej, lekcje języka polskiego). Powinny odbywać się nie mniej niż 2 lekcje tygodniowo.
13. W razie potrzeby można zorganizować lekcje języka i kultury kraju, z którego pochodzi uczeń (sytuacja indywidualna – do rozpatrzenia każdorazowo). Może być to maksymalnie 5 godzin tygodniowo.
14. Jeżeli dziecko ma status uchodźcy – przez rok obowiązuje je program integracyjny (składki, pomoc lokalowa i finansowa). Informacje do odszukania na lokalnych stronach MOPR.
15. Należy podjąć refleksję na temat różnic kulturowych, którymi mogą być: pojmowanie czasu, kwestie relacji damsko-męskich oraz z dziećmi, wcześniejsze wchodzenie w dorosłość w innych krajach słowiańskich, różnice dotyczące sposobu ubierania się, inny sposób obchodzenia świąt itp.
16. Nauczyciel powinien zdobyć podstawowe informacje na temat systemu oświaty kraju, z którego przyjechał uczeń.
17. Nauczyciel języka polskiego powinien współpracować ze szkolnym pedagogiem, a także psychologiem – jeżeli takowy jest w szkole. Warto rozpocząć terapię opanowywania stresu.
18. Nauczyciel języka polskiego oraz wychowawca powinni współpracować z rodzicami. Warto poruszyć kwestię lekcji religii i etyki – rodzice nie zawsze wiedzą o możliwości wyboru. Warto podać harmonogram zebrań z rodzicami, ale nie zmuszać do obecności na nich – zebrania odbywają się w języku polskim, więc rodzic niewiele z nich zrozumie. Można ustalić terminy indywidualnych spotkań, np. co 4-5 tygodni.
19. Należy także przygotować innych uczniów. W ten sposób unik-

niemy konfliktów o podłożu kulturowym.

20. Warto nawiązać kontakt z organizacjami pozarządowymi, które pomagają obcokrajowcom, są nimi np.: Fundacja Ocalenie (Warszawa), Fundacja Emic (Toruń i Bydgoszcz), Polska Akcja Humanitarna (cała Polska), Centrum Wsparcia Imigrantów i Imigrantek (Gdańsk), Caritas (cała Polska) i wiele innych.
21. Warto zaglądać na strony Urzędu do Spraw Cudzoziemców (także na strony tego urzędu w poszczególnych województwach), gdzie znajdują się liczne bezpłatne materiały dydaktyczne do nauki języka polskiego – na przykład podręczniki „Polski na dobry start”. Wiele materiałów uczniowie mogą wykorzystać także do samodzielnej nauki lub z rodzicami.
22. <https://udsc.gov.pl/uchodzcy-2/pomoc-socjalna/materialy-dydaktyczne-do-nauki-jezyka-polskiego/materialy-dydaktyczne-go-nauki-jezyka-polskiego/>
23. Ostatnim krokiem jest przygotowanie rodziców polskich uczniów. Podkreślmy – warto, aby znali korzyści płynące dla ich dzieci z obecności nowego ucznia.

Dobre praktyki w pracy z dzieckiem z doświadczeniem migracyjnym

9.1

Dobre praktyki w pracy z dzieckiem z doświadczeniem migracyjnym

Agnieszka Pietnoczka

Szkoła w związku z edukacją zdalną zmieniła się od strony organizacji procesu kształcenia, pojawiła się nowa forma prowadzenia lekcji i kontaktów z uczącymi się oraz ich rodzicami/opiekunami prawnymi. Mimo tych zmian, każda szkoła nadal realizuje swoje zadania w zakresie nauczania, wychowania i opieki w ramach pracy online. Dotyczy to również takich form pracy z dziećmi z doświadczeniem migracyjnym, które są zagwarantowane odrębnymi przepisami¹:

- bezpłatna nauka języka polskiego w formie dodatkowych lekcji, organizowanych przez gminę lub powiat, w których mieszka dziecko,
- dodatkowe zajęcia wyrównawcze z wybranych przedmiotów,
- pomoc dodatkowego nauczyciela, zatrudnianego przez dyrektora szkoły (nie dłużej jednak niż przez okres 12 miesięcy),
- nauka języka i kultury kraju pochodzenia cudzoziemskich uczennic i uczniów, prowadzona na zasadach ustalonych z organem prowadzącym oraz z dyrektorem szkoły. Realizacja przez placówki dyplomatyczne lub konsularne kraju pochodzenia uczących się albo przez stowarzyszenia kulturalno-oświatowe danej narodowości.

Realizacja przyznanych zajęć w czasie edukacji zdalnej jest ważna w kontynuowaniu procesu adaptacji dziecka z doświadczeniem migracyjnym do nowych warunków życia. Sytuacje, które są również trudne dla polskich uczniów podczas nauki online, stanowią bardzo duże wyzwanie dla dziecka nieznającego języka polskiego i kultury. Mowa tu między innymi o:

- braku możliwości naturalnej integracji z rówieśnikami (spotkania na szkolnym korytarzu, w klasie czy na świeżym powietrzu),

¹ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/informacja-o-ksztalceniu-w-polskim-systemie-oswiaty-osob-przybywajacych-z-zagranicy> [dostęp z dnia 27.04.2021].

- barierach psychologicznych w udostępnianiu swojego wizerunku oraz przestrzeni (włączanie kamery oraz mikrofonu),
- trudnościach w zrozumieniu nauczycieli – połączenie nieznośności języka ze słabą jakością wizji i fonii,
- niezrozumieniu przesyłanych zadań do pracy samodzielnej i zadań domowych, zbyt formalny i niejasny język poleceń,
- trudnościach z łączem internetowym, sprzętem, obsługą programów i aplikacji wymaganych przez placówkę,
- zmniejszeniu kontaktu z językiem polskim na rzecz języka ojczystego w codziennych kontaktach (dziecko przebywa zwykle w dwóch „językowych światach”),
- braku pomocy ze strony rodziców, którzy nie znają języka polskiego na tyle, by wspierać je dziecko w odrabianiu lekcji.

Przykładem tego, jak może wyglądać edukacja zdalna ucznia z doświadczeniem migracyjnym, będzie historia Isabeli, dwunastoletniej dziewczynki, która dotarła z matką (Polką) z Hiszpanii do Polski w okresie pandemii.

Isabela trafiła do polskiej szkoły na początku września 2020 r. Z różnych powodów nie знаła języka polskiego ani polskich tradycji, nie wiedziała nic o zasadach funkcjonowania polskiej szkoły. Za zgodą organu prowadzącego otrzymała trzy godziny dodatkowych zajęć z języka polskiego. Pierwsze spotkanie dziewczynki ze szkołą odbyło się na kilka dni przed rozpoczęciem roku szkolnego. Wychowawczyni oprowadziła ją wraz z mamą po szkole, pokazała sale lekcyjne, salę gimnastyczną, bibliotekę, stołówkę, szatnię i toalety. Z pomocą mamy wytłumaczyła, jak wygląda kwestia podręczników i przyborów, wyjaśniła działanie elektronicznego dziennika.

W czasie nauki stacjonarnej Isabel starała się pokazać koleżankom, kolegom oraz gronu pedagogicznemu z najlepszej strony, by nawiązać kontakty. Pomagała sobie przy tym aplikacją smartfonie tłumaczącą głosowe wypowiedzi. Współprowadziła z wychowawczynią lekcję wychowawczą o języku hiszpańskim, uczyła klasę podstawowych zwrotów; przygotowała z nauczycielką multimedialną prezentację o Hiszpanii. Ponadto chętnie bawiła się w czasie przerw, naszkicowała małe portrety osób uczących się w klasie, czym zdobyła uznanie dzieci, została także dopisana do klasowej grupy na jednym z komunikatorów.

Dziewczynka starała się zrozumieć materiał z biologii, historii, matematyki, geografii, języka polskiego, plastyki, techniki, muzyki, informatyki i angielskiego – korzystając na lekcjach z internetowego słownika. Nauczyciele, we współpracy z wychowawczynią, próbowali

li dostosować materiał oraz wymagania do możliwości językowych dziewczynki. Na dodatkowych zajęciach polonistka, wspomagając się słownikami internetowymi, wprowadzała uczennicę w podstawy języka polskiego; wykorzystywała bazę ćwiczeń portalu Learning Apps, pomagała Isabel w odrabianiu prac domowych z różnych przedmiotów (np. w wyszukiwaniu w Internecie materiałów hiszpańskojęzycznych, tłumaczących historyczne wydarzenia, biologiczne zagadnienia czy działania matematyczne). Wychowawczyni odpowiadała na pytania o różne zachowania, obyczaje i tradycje, posługując się filmami ze strony YouTube, darmowymi grafikami czy stroną internetową szkoły. W ten sposób Isabela dowiedziała się o wycieczkach szkolnych, świątach i dniach wolnych, np. o Dniu Edukacji Narodowej, pasowaniu pierwszoklasistów, Uroczystości Wszystkich Świętych. Nauczycielka nauczyła ją podstaw obsługi dziennika elektronicznego, np. odzyskiwania hasła, znaczenia ocen.

Mimo tych wszystkich pozytywnych działań ze strony placówki, kadry, uczennic oraz uczniów, po miesiącu entuzjazm dziewczynki przygasł. Czuła się zmęczona nadmiarem treści dydaktycznych, zadań, nowych sytuacji i wrażeń. Frustrowała ją niemożność porozumienia się z rówieśnikami i bycie w tłumie ludzi, mówiących ciągle niezrozumiałym dla niej językiem. Tęskniła za światem, który znała, za koleżankami, z którymi mogła porozmawiać o swoich sprawach. Edukację zdalną rozpoczęła z ulgą, bo coraz trudniej było chodzić jej do szkoły. Okazało się zresztą, że poznała ją kilka miesięcy wcześniej w Hiszpanii i wiedziała, jak obsługiwać platformę, którą szkoła wykorzystywała do lekcji zdalnych. Zdziwiła się jedynie tym, że w odróżnieniu od Hiszpanii, w Polsce szkoła w systemie online funkcjonowała niemal tak samo, jak w systemie stacjonarnym, tzn. plan lekcji się nie zmienił, a nauczyciele prowadzili lekcje w sposób możliwie zbliżony do edukacji „tradycyjnej”, zadawali prace domowe, realizowali kolejne tematy z podstawy programowej, przeprowadzali prace klasowe i sprawdziany. Nauczanie online pogłębiło szkolne problemy Isabel. W pewnym momencie przestała logować się na lekcje wychowania fizycznego, by uniknąć ćwiczeń przy włączonej kamerce. Nie nadążała wykonywać testów przygotowywanych przez nauczycieli. Niejednokrotnie komputer zawieszał się w czasie lekcji, utrudniając jej zrozumienie słów grona pedagogicznego. W domu oglądała filmy i słuchała piosenek tylko w swoim ojczystym języku jak większość jej klasy odizolowała się od rówieśników.

W odnalezieniu się w kolejnej nowej sytuacji pomogły jej działania mamy i nauczycieli. Dziewczynka zamieszkała na wsi u dziadków,

którzy nie mówili po hiszpańsku, otrzymała lepszy sprzęt komputerowy oraz dostęp do stabilnego łącza internetowego. Sześć miesięcy przebywania w otoczeniu ludzi akceptujących i wspierających ją na każdym kroku odmieniło życie dziewczynki. Isabel coraz lepiej zaczęła posługiwać się językiem polskim, szczególnie na poziomie podstawowej komunikacji, czyli w codziennych sytuacjach.

Dodatkowe zajęcia z języka polskiego, prowadzone przez wychowawczynię, nabrały odmiennego charakteru. Nauczycielka włączyła do pracy bezpłatną publikację „Raz, dwa, trzy i po polsku mówisz ty” dla klasy piątej² oraz szereg interaktywnych ćwiczeń z portali (np. Learning Apps, Wordwall, Eduelo i PisuPisu) do ćwiczenia słownictwa, ortografii i gramatyki. Punktem wyjścia wielu zajęć stała się rozmowa o tym, co ciekawego spotkało Isabel u dziadków, dziewczynka zapisywała regularnie swoją opowieść w poprawnej wersji w zdalnej aplikacji do przechowywania danych by móc skorzystać z niej ponownie z innego komputera. Nauczycielka nauczyła dziewczynkę posługiwać się różnymi opcjami platformy do komunikacji (pokazywanie reakcji, udostępnianie ekranu, korzystanie z czatu). Często indywidualnie przygotowywała ją do lekcji – przed omówieniem tematu z klasą, pomagała w zrozumieniu wymagań z różnych przedmiotów i w rozwiązywaniu problemów technicznych z wysyłaniem zadań, pośredniczyła między Isabel a dziećmi w internetowej grupie klasowej, prosiła je o pomoc. Dziewczynka stała się bardziej pewna siebie, była przygotowana do lekcji, więc zaczęła zgłaszać się, spontanicznie odpowiadać na zadawane wszystkim pytania, wchodzić w interakcję z pedagogami i rówieśnikami. Poczucie komfortu wywołało niezmuszanie jej do pokazywania się na wizji. Aktywnie brała udział w zaplanowanych przez nauczycielkę godzinach wychowawczych, podczas tych zajęć podzieliła się z koleżankami i kolegami fragmentami swojej codzienności, np.:

- pokazała wszystkim kure, którą dostała od dziadków, wzbudzając tym zainteresowanie dzieci, zwłaszcza innej uczennicy – Kasi. Od tego momentu rozpoczęła się ich bliższa znajomość i kontakty przez komunikator,
- stworzyła świetny awatar w aplikacji Bitmoji, by w trybie wyłączonej kamerki mógł zastępować jej wizerunek na wszystkich lekcjach,
- stała się ekspertką od posługiwania się zdalnymi prezentacjami, udostępniała swój ekran, tłumaczyła reszcie klasy, jak zmieniać czcionki, wstawiać obrazki, wyszukiwać rysunki w konwencji mangi.

Dziewczynka, otrzymawszy odpowiednie wsparcie ze strony rodziny i szkoły, dała sobie radę z wyzwaniem zdalnego nauczania. Nabrała większej pewności siebie, stała się bardziej otwarta

2 <https://wid.org.pl/podrecznik/> [dostęp z dnia 27.04.2021].

na komunikację z kadrą szkoły i rówieśnikami. Z większym dystansem zaczęła podchodzić do popełnianych błędów językowych i wynikających z nich nieporozumień, jej zasób słownictwa pozwalał na skuteczniejsze doprecyzowanie myśli. Potrafiła już wziąć udział w rozmowie o swoich potrzebach oraz zainteresowaniach, skomentować to, co działo się na różnych przedmiotach, zaczęła wychodzić z inicjatywą dotyczącą tematów na lekcjach wychowawczych czy innych szkolnych aktywności. Zafunkcjonowała w świadomości kolegów i koleżanek, stała się częścią grupy. W jej wypowiedziach pojawiła się chęć powrotu do szkoły, choć i lęk przed tym, czy pozytywne doświadczenia ze zdalnej edukacji przełożą się na szkolną rzeczywistość w nauczaniu stacjonarnym.

Przykład Isabel pokazuje, jak ważne jest skupienie się na potrzebach dziecka, integracja działań rodziny i szkoły oraz rola wychowawcy/nauczyciela wspomagającego proces adaptacji ucznia/uczennicy.

Współpraca z rodzicami dzieci – migrantów w czasie nauki online

10.0

Współpraca z rodzicami dzieci – migrantów w czasie nauki online

Agnieszka Pietnoczka

Tak, jak różne są historie rodzinne dzieci-migrantów, tak różne są formy współpracy wychowawcy klasy z ich rodzicami w czasie nauki online. Trudno wyznaczyć jeden wzorzec, ale warto skorzystać z poniższych wskazówek.

Przygotowanie do edukacji zdalnej

1. Zainicjować współpracę z rodzicami/opiekunami dziecka.
2. Skonfrontować doświadczenia lub wyobrażenia rodzica na temat edukacji zdalnej ze sposobem jej organizacji w polskiej szkole.
3. Podkreślić rolę rodzica w zapewnieniu odpowiednich warunków dziecku i motywowaniu go do udziału w lekcjach.
4. Uzgodnić sposoby i częstotliwość komunikacji: aplikacje (np. Messenger, WhatsApp), wiadomości tekstowe, poczta elektroniczna, dziennik elektroniczny, podać numer kontaktowy.
5. Sprawdzić, czy rodzice/opiekunowie prawni potrafią posługiwać się dziennikiem elektronicznym, czy posiadają laptop, komputer, tablet lub telefon komórkowy, na którym dziecko może pracować w czasie lekcji.
6. Sprawdzić, czy w sytuacji braku sprzętu, jest możliwość wypożyczenia go ze szkoły.
7. Pokazać w razie potrzeby możliwość przetłumaczenia w Google Chrome dziennika elektronicznego na język narodowy rodziców i dzieci.
8. Pomóc w instalacji platformy do prowadzenia lekcji.
9. Połączyć się z rodzicem i dzieckiem na platformie (skorzystać

z pomocy asystenta lub kogoś znającego ich język), by mogli sprawdzić, jak się logować, włączać i wyłączać kamerkę oraz mikrofon. Ważne jest to zwłaszcza w przypadku łączenia się z telefonu komórkowego, który może wymagać użycia słuchawek, wszystko zależy od aplikacji i sprzętu.

10. Wytłumaczyć zasady oceniania oraz formy przekazywania zadań domowych, wykonanych przez dziecko (wszystko zależy od narzędzi wybranych przez szkołę i poszczególnych nauczycieli).
11. Przedstawić procedury stosowane w szkole w przypadku nieobecności dziecka na zajęciach online, w tym formy ich usprawiedliwiania.

W czasie edukacji zdalnej

1. Być rzecznikiem rodziców i dziecka z doświadczeniem migracyjnym w kontaktach z innymi nauczycielami.
2. Rozmawiać z rodzicami na indywidualnych spotkaniach o trudnościach i sukcesach w formie dostosowanej do potrzeb rodziców, np. przejść do wymiany listów, jeśli opiekunowie czują widoczny dyskomfort w czasie videokonferencji.
3. Organizować spotkania w obecności tłumacza, np. wolontariuszy lub pracowników organizacji pozarządowych, zatrudnionych przez szkołę lub gminę/powiat.
4. Wspomagać rodziców i dziecko w przekazywaniu nauczycielom zadań domowych.
5. Rozwiązywać pojawiające się sprawy na bieżąco we współpracy z innymi pracownikami szkoły bądź kierować rodziców do odpowiedniej osoby w szkole.

Choć nauczycieli i rodziców łączy jeden cel, jakim jest dobro i rozwój dziecka, każdy z nich może mieć swoją wizję drogi, jaka prowadzi do realizacji celu. Trudności mogą wynikać z tego, że rodzice mają za sobą doświadczenia z innym systemem edukacji, z innymi wymaganiami, formami współpracy, sposobami mówienia o dziecku, jego sukcesach i problemach. Mogą nie rozumieć, czego chce od nich wychowawczynie, pracownicy administracji czy dyrektor szkoły, dlaczego ciągle ktoś pisze do nich w dzienniku elektronicznym, po co i na co mają się składać na różne cele, skoro publiczna edukacja w Polsce jest bezpłatna. Mogą nie wiedzieć, czym są uwagi, pochwały, system ocen cząstkowych, śródrocznych i rocznych czy średnia ważona, jeśli takowa funkcjonuje w danej placówce.

Rodzic cudzoziemiec przyjeżdżający ze swoją rodziną do Polski,

zmuszony w krótkim okresie do zetknięcia się z nowymi dla niego codziennymi sytuacjami, może po prostu mieć dosyć – z powodu nadmiaru niezrozumiałych dla niego zwyczajów. Pierwsze pozytywne wrażenia mogą zostać zastąpione frustracją i zniechęceniem. Tym bardziej, kiedy troska o edukację dzieci i wywiązywanie się z obowiązku szkolnego jest tylko jedną z wielu trosk dostarczanych mu przez życie w nowym kraju. Efektem tego może być brak kontaktu z rodzicami cudzoziemskimi oraz zachowania, które w szkole są uznawane za brak zainteresowania nauką dziecka, np. nieodbieranie listów w dzienniku elektronicznym, nieodbieranie połączeń telefonicznych, nieprzychodzenie na spotkania i konsultacje, brak poprawy zachowania czy stopni ucznia/uczennicy.

Warto wtedy poszukać pomocy i wsparcia w szkole: wśród nauczycieli/nauczycielek mających większe doświadczenie w podobnych sytuacjach, wśród szkolnych specjalistów, np. u szkolnego pedagoga lub psychologa, u dyrektora lub wicedyrektora szkoły. Dobrym rozwiązaniem byłoby spotkanie z rodzicami w obecności tłumacza, by wyjaśnić wszelkie kwestie w zrozumiałym dla nich sposób i omówić zasady współpracy, a także konsekwencje wynikające z jej braku, np. rezultaty braku usprawiedliwień nieobecności ucznia/uczennicy czy skutki nieuczęszczania na lekcje.

Po stronie szkoły powinno być nie tylko włączanie rodziców dzieci z doświadczeniem migracyjnym do szkolnego życia, ale także poszerzanie ogólnej wiedzy nauczycieli/nauczycielek na temat systemów edukacyjnych krajów, z których pochodzą nowi uczniowie/uczennice, wartości ocen szkolnych, organizacji pracy szkoły (np. początku i końca roku szkolnego), zasad obowiązku szkolnego czy nauczanych przedmiotów. Takie podejście ułatwi z pewnością przejście dziecka i jego rodziców przez pierwszy rok w polskiej szkole i może pomóc im w odnalezieniu się w nowej sytuacji.

**Jesteśmy szkołą wielokulturową
i jesteśmy z tego dumni!
Przykłady dobrych praktyk
z zakresu działań
integracyjnych i informacyjnych
dla społeczności szkolnej**

11.0

Jesteśmy szkołą wielokulturową i jesteśmy z tego dumni! Przykłady dobrych praktyk z zakresu działań integracyjnych i informacyjnych dla społeczności szkolnej

Natalia Konwerska, Anna Stramowska

Co może być kluczem do stworzenia w szkole wielokulturowej atmosfery wzajemnego zrozumienia i poszanowania? Jedną z form ułatwiających integrację, wspierających wzajemne poznanie uczniów oraz rodziców polskich i cudzoziemskich są spotkania, a także rozmowy umożliwiające zrozumienie różnic kulturowych, dowiedzenie się, dlaczego rodziny cudzoziemskie zdecydowały się na emigrację i jak wygląda sytuacja w ich kraju pochodzenia. Poniżej przedstawiamy wzorce trzech działań realizowanych przez szkoły, w których uczą się dzieci cudzoziemskie, a także przykłady przedsięwzięć organizacji społecznych działających na rzecz cudzoziemców i uchodźców. Punktem wyjścia do wszystkich działań jest przekonanie o wartości, jaką jest wielokulturowość sama w sobie; może ona wzbogacać doświadczenia – zarówno uczniów, jak i rodziców, nauczycieli. Codzienne spotkania z osobami z innej kultury uczą otwartości na wszelkie inności, zachęcają do poszukiwań i zrozumienia różnic, a także ich szanowania.

Poniżej prezentujemy przykłady działań, które zostały zrealizowane przez szkoły biorące udział w programie *Przyjazna Szkoła* oraz odbywających się w „Klubie Sąsiedzkim” Fundacji Emic:

- Wspólne gotowanie dań z całego świata. Takie spotkanie może odbyć się zarówno stacjonarnie, jak i zdalnie, w tym przypadku każdy

uczestnik i uczestniczka przygotowują potrawę samodzielnie. Każde spotkanie może być prowadzone przez osobę, która zaprezentuje tradycyjną kuchnię regionu, z którego pochodzi.

- Stworzenie wirtualnej książki, która przybliży kulturę bliską uczniom i uczennicom z doświadczeniem migracyjnym.
- Wirtualny escape room, do którego pytania i odpowiedzi będą stworzone na podstawie wywiadów z dziećmi i młodzieżą z doświadczeniem migracyjnym.
- Spotkania z literaturą, kinem i sztuką z innych kręgów kulturowych.
- Kafejka językowa, czyli spotkania przy herbacie w celu nauki języka polskiego podczas swobodnej rozmowy. Spotkanie może być realizowane online.
- Spotkania przy grach planszowych lub wspólne granie w sieci, np. w kalambury.

Podczas organizowania działań bardzo ważne jest, aby dzieci i młodzież miały jak największy udział w tworzeniu danych projektów. Im większe jest zaangażowanie uczniów i uczennic, tym większe efekty integracji. Projekty mogą być proste, mało nowatorskie, ale i kreatywne, przede wszystkim pamiętajmy o tym, żeby oddać głos dzieciom i młodzieży.

Żywioły Kultur (stacjonarnie i online) – od 2016 r. w Szkole Podstawowej im. 16. Pułku Ułanów Wielkopolskich w Grupie corocznie w listopadzie organizowana jest całodniowa impreza pod hasłem „Żywioły Kultur”. Uczniowie i uczennice wszystkich klas uczestniczą w zajęciach, których celem jest integracja dzieci polskich z tymi, które pochodzą z innych państw, ale kształcą się w szkole w Grupie. Celem spotkań jest przybliżenie problematyki uchodźstwa i tolerancji. Zajęcia przygotowywane są w oparciu o scenariusze dla klas 1-3, 4-6, 7-8, w czasie imprezy uczniowie i uczennice m.in. kolorują obrazki o tematyce międzykulturowej, przygotowują plakaty dotyczące tolerancji, słuchają bajek międzykulturowych. Najstarsze klasy uczestniczą w warsztatach i w wielkoformatowej grze dydaktycznej o uchodźstwie (realizowana we współpracy z toruńską fundacją „Emic”). Każdego roku przygotowywana jest również wystawa poświęcona krajom pochodzenia uczniów i uczennic. Oprócz zajęć dydaktycznych dla całej społeczności szkolnej, zaproszonych gości i rodziców, przygotowwany jest program artystyczny, w którym prezentuje się elementy kultury polskiej i krajów pochodzenia uczniów cudzoziemskich. Odbývają się pokazy tańców kociewskich i polskich, kaukaskiej lezginki i tańca jazydzkiego. Zaproszeni goście mogą zobaczyć piękne stroje ludowe, wysłuchać wierszy i piosenek.

W 2020 r. podczas Żywiołów Kultur odbyło się kreatywne spotkanie z Mariną Hulią. Zwieńczeniem całej uroczystości jest zawsze degustacja narodowych przysmaków przygotowanych przez Koła Gospodyń Wiejskich oraz uchodźczynie z pobliskiego Ośrodka.

W sytuacji zamknięcia szkół oraz nauki zdalnej organizacja tej imprezy integracyjnej w obecnej formie jest niemożliwa. Jak zatem zorganizować apel w sieci? Czy jest to możliwe? Warto spróbować sił. Do przygotowania tego zadania można wykorzystać platformę Teams. Uczniowie obecni w szkole będą oglądali apel na tablicach multimedialnych. Scenariusz powinien zawierać pokaz talentów: uczniowie i uczennice mogą nagrywać swoje wykonania piosenek w różnych językach oraz nagrywać filmiki z tańcami ludowymi. Wykorzystując dostępne darmowe aplikacje w sieci, dzieci mają możliwość wyszukania informacji na temat krajów pochodzenia uczniów z doświadczeniem migracyjnym w naszej szkole i przygotowania prezentacji na ten temat w atrakcyjnej formie. Dla młodszych uczniów warto zorganizować konkurs plastyczny o tematyce migracji.

Wyłączna odpowiedzialność za wyrażone opinie spoczywa na autorze i Komisja Europejska oraz Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji nie ponoszą odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Publikacja powstała w ramach projektu „Masz Prawo Wiedzieć!” współfinansowanego z Programu Krajowego Funduszu Azylu, Migracji i Integracji.

FUNDACJA
EMIC

WOJEWODA
KUJAWSKO-POMORSKI

MASZ PRAWO
WIEDZIEĆ!

"Bezpieczna przystań"

Projekt "Masz Prawo Wiedzieć!" współfinansowany z
Programu Krajowego Funduszu Azylu, Migracji i Integracji